

Lördagen den 29 April 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades ett protokollsutdrag för den 25 och 27 dennes, ett protokollsutdrag för sistnämnda dag samt protokollet för den 17 dennes eftermiddagen.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 15 och 25 dennes bordlagda memorial N:o 6, angående det hvilande förslaget till ny föreningsakt mellan Sverige och Norge.

Herr Bergstedt: Det är förmodligen Kammarens ledamöter väl bekant, att norska Stortinget med en röstöfvervigt af 92 röster mot 17 afslagit Kongl. Maj:ts proposition om ny föreningsakt mellan Sverige och Norge, och efter denna utgång, som frågan fått i brödralandet, är den också förfallen, hvarföre det icke kan för Kammarerna återstå något annat än att förklara, att under nuvarande omständigheter Kammarerna icke kan till Kongl. Maj:ts proposition lemna sitt bifall. Härvid skulle allt vidare tal om denna sak kunna vara öfverflödigt, men jag anser dock denna fråga vara af den stora vikt, att den berättigar till några anmärkningar, som jag anhåller att få framställa.

Då Konstitutions-Utskottet för 2 år sedan tillstyrkte att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag skulle blifva hvilande till vidare grundlagsenlig behandling, kunde det icke undfalla någon, att anmärkningar skulle göras mot detsamma inom brödrarikets representation och att knappt i någotdera riket den föreslagna nya unionsakten skulle kunna påräkna den popularitet, som är för alla stora internationela statshandlingar önskvärd. Detta hindrade likväl icke Utskottet att erkänna det stora värde, den föreslagna lagen hade, såsom befastande den praxis, som under många år varit i handlingar mellan de båda rikena iakttagen, och såsom en antydning om vigten af utförligare bestämningar angående sådana förhållanden, under hvilka föreningen på det fördelaktigaste sätt för båda rikena skulle kunna utvecklas. Såsom en stor statsvetenskaplig utredning har arbetet en betydelse, som icke förringas af det sätt, hvarpå dess omedelbara tillämpning

blifvit tillbakasatt. Det är icke utan sin sanning, då norska Stortingets Konstitutionskomité i sin Indstilling säger, att, när ett sådant fördrag mellan två riket föreligger, behöfves för dess antagande mera än en liten majoritet i båda länderna, och att derfor behöfves en folkopinion, som är så varm, att den kan med ens föra frågan fram till sitt mål. Någon sådan allmän folkopinion har icke funnits ens i Sverige, och detta har sin grund deri, att förslaget icke innehåller några nya positiva grundsatser. Det är också klart, att, då ett lagförslag är af hufvudsakligen theoretisk beskaffenhet och icke innebär något större steg, som af tidsomständigheterna blifvit nödvändigt och om hvars tagande en önskan i båda länderna blifvit fullmogen och varm, det samma icke skall kunna påräkna någon högre grad af popularitet på någöndera sidan af riksgränsen. Hvad detta förslag kunnat påräkna är ett erkännande af det hedrande tillmötesgående och den beundransvärda moderation, som röjt sig hos den internationela komité, som haft frågan till behandling, men derutöver har man icke kunnat påräkna något af den hänförelse och entusiasim, som varit önskvärd för en sak af så stor betydelse som denna. Det är också troligt, såsom norska Konstitutionskomitéen antyder, att frågan om en omfattande revision af föreningsakten icke snart skall ånyo framställas från norsk sida, och den säger äfven, att det vore önskligt, så länge alla vilkoren för ett sådant arbetes frångång helt och hållet saknas. Jag förmodar också att icke heller från svensk sida fråga vidare skall väckas, utan att vi skola öfverlemna åt våra norska vänner att bedöma, när tiden är mogen för en mera omfattande revision af föreningen. Tills vidare torde man få nöja sig med sådana smärre förbättringar i den närvarande Riksakten, som kunna blifva af omständigheterna ovilkorligt påkallade.

I norska Stortinget har diskussionen angående denna fråga upptagit flera dagar och den har blifvit förd med en värma och ett allvar, som äro värda största uppmärksamhet. Hufvudtonen i denna diskussion visar sig af det öfvervägande antal röster, hvarmed lagförslaget förkastats. Af lagens vänner har diskussionen blifvit förd med en efter min tanke öfverlägsen styrka; man har på denna sida framhållit den stora humanitet, som hos de svenska komiterade gjort sig gällande, och det tillmötesgående, som svenska Riksdagen visat mot brödrafolket genom att göra förslaget hvilande. Från andra sidan åter hafva låtit höra sig föreställningar, som icke äro för svenska folket och Riksdagen helt och hållet okända. Man har nemligen befarat, att, om man öfvergåfve den bas, på hvilken föreningen hittills varit bygd, föreningen skulle föras så framåt, skulle blifva så omfattande, att de båda rikena förvandlades till en "helstat", och man har tagit för gifvet, att det norska folket aldrig skulle finna sig vid ett sådant förhållande. Vi hafva från svensk synpunkt mycket väl kunnat förklara dessa föreställningar, äfven om vi icke kunnat finna dem fullt befogade. Om en enskild röst i denna fråga kunde från denna Kammare komma till det norska folkets kännedom, skulle jag vid detta tillfälle vilja fästa vårt brödrafolks uppmärksamhet derpå, att, om den svenska Riksdagen hade beslutit sig för att antaga Kongl. Maj:ts förslag till ny föreningsakt, detta icke skulle kunnat

ske utan ganska stora uppoffringar å svensk sida, ty makten öfver våra egna grundlagar är lika kär för den svenska representationen som för den norska. Men den svenska Riksdagen och de personer, som i Sverige tänka öfver offentliga angelägenheter och ega röst i sådana, hafva på grund af vårt lands längre historia och större politisk erfarenhet lätt att med föreställningen om de båda rikenas likställighet och fullkomliga oberoende af hvarandra i allt, som rör deras separata angelägenheter, tänka sig önskvärdheten af en samhälighet gent emot andra stater i allt sådant, som kan göra ett statsskick konsistent och gifva det löfte om varaktighet. Det kan icke undfalla den, som lefvat länge med, att det finnes en tendens hos folken att sluta sig tillsammans i stora grupper för att åstadkomma den styrka, som gent emot andra folk är erforderlig. Denna sammanslutning behöfver dock icke gå i aggressiv riktning, utan kan och bör, hvad de nordiska länderna angår, hafva en hufvudsakligen defensiv hållning. Vi skulle hafva skäl att önska, att känslan af en sådan gemensamhet vore större hos norska Stortinget än den för det närvarande är, men individerna och folken äro icke gjutna i samma form, och deraf kan man förklara den känsla, som bestämt denna frågas utgång i Norge. För öfrigt har, så vidt jag kunnat bilda mig en föreställning derom, diskussionen i norska Stortinget icke vittnat om någon ovilja mot föreningen, utan snarare har den innehållit bevis på ett motsatt förhållande. Af alla de talare, som yttrat sig mot antagandet af ifrågavarande lag, har knappast någon underlåtit att erkänna de fördelar, som föreningen bringat åt Norge, och de hafva äfven enhälligt erkänt det välgörande inflytande, som från svensk sida utgått öfver gemensamma unionela angelägenheter, samt den anda af humanitet, som härifrån alltid gjort sig gällande. En talare anförde, att en gammal man i Norge, som med uppmärksamhet följt alla unionela angelägenheter, behandlad allt ifrån de båda rikenas förening, yttrat, att vid alla de transaktioner, i hvilka Sverige och Norge haft ömsesidig del, Norge utan undantag fått sina önsknings uppfyllda. Denne talare tillskref detta förhållande äfven den uthållighet, hvarmed Norges Regering, myndigheter och medborgare vetat att förfäkta sin nations intressen, men jag hoppas, att deri ligger äfven något mera eller det stora tillmötesgående, som svenska folkets myndigheter och målsmän alltid visat brödrasfolket, ty jag tror, att det icke funnits någon, som icke med glädje sett, då man från svensk sida kunnat på något sätt befrämja brödrarikets välfärd.

Så till vida står allt väl till, och jag vill föreställa mig, att förhållandet mellan de båda brödrasfolken aldrig varit vänligare och hjertligare än det för närvarande är. Men under behandlingen af en så omfattande fråga som denna, hvilken berör de båda ländernas ställning till hvarandra, har det naturligtvis icke felat, att från norsk sida gifvits uttryck af en känsla af, jag vill icke säga *tillbakasatthet*, ty dertill finnes ingen anledning, men af *underlägsenhet*, om icke annat, så åtminstone i afseende å folkmängden. Det är hvad man kallar Sveriges *principat*, som äfven i denna fråga företett sig såsom något för Norge utomordentligt fruktansvärdt. Vi

påstå icke, att föreningsakten åt Sverige inrymmer något sådant principat, och särskildt måste af hvar och en, som tagit kännedom om det förevarande förslaget till föreningsakt, erkännas den ytterliga grannligheten hvarmed de båda rikenas likställighet uttryckligen accentueras. Men det finnes ett annat principat för Sverige, hvilket man från norsk sida icke synes vilja erkänna, och detta är, om jag så må uttrycka mig, Sveriges *naturliga* principat i unionen, den öfverlägsenhet, som Sverige måste ega på grund af dess öfvervägande folkmängd, dess utsträckning, dess större materiella medel, dess historiska namn, och icke minst den ärorika roll det spelat i de europeiska staternas samlif samt den politiska erfarenhet det derunder vunnit. Sverige är nu en liten stat, men dess namn eger ännu en god klang hos nationerna, det är såsom en flagga, som seglat öfver många haf och är sliten af många stormar, men som aldrig varit struken och aldrig fläckad. Det är ett sådant naturligt principat, som återverkat på folkets lif, som i känslan af vår egen styrka gjort oss sjelfva fördragsamma mot andra och som förvärfvat oss sympatier och erkännande från de nationaliteter, som fordom tillhört svenska kronan, af den lycka, hvaraf de under sin förening med Sverige varit delaktiga. Detta naturliga principat skulle vi icke kunna afsäga oss, äfven om vi ville det, hvilket jag dock icke tror är händelsen. Detta står dock icke i strid med brödralfolkets lycka. Af Sveriges anseende bland de europeiska staterna beror i väsendtlig grad den trygghet och trefnad för vårt brödraland, som jag icke tror, att det skulle vilja uppoffra.

Så som saken nu står, tror jag icke, att frågan om en omfattande revision af föreningen snart skall åter komma å bane. Vi skola hoppas, att unionen är tillräckligt stark för att tills vidare umbära de närmare bestämmelser, som förevarande förslag afser att gifva den. Så länge sinnesstämningen hos de båda folken är så välvillig som nu, är måhända nödvändigheten af detaljerade lagar mindre, och denna asigt har äfven i Norge med en värma, som förtjénar allt erkännande, blifvit framhållen, i det man har sagt, att, så länge varm tillgifvenhet finnes mellan brödralfolken, behöfver lagen icke fastspika denna tillgifvenhet. Detta må vara sannt i princip och jag hoppas, att det äfven skall blifva sannt i tillämpningen, men denna känsla bör dock icke utgöra något hinder för att gifva en lagligt bindande form åt det internationela aftalet till det ömsesidiga skydd och hjälp, hvaradera folket bör hafva att påräkna af det andra. Sasom förhållandet nu är, hafva vi ingen anledning att befara, att, om denna ömsesidiga tillgifvenhet en gång blir satt på prof, den icke äfven skall på ett fullt tillfredsställande sätt hålla detta prof. Det är dock icke under vanliga omständigheter, som det internationela bandet utvecklas, men skulle någon fara för någotdera landet uppstå, är det sannolikt, att föreningen skulle på en gång och liksom af sig sjelf taga ett stort steg framåt. Om det någon gång skulle hända oss att med vårt brödralfolk få blanda vårt blod på en gemensam valplats mot en gemensam fiende, är det sannolikt, att med detta blod skulle skrivas ett föreningsfördrag af den styr-

ka, att ett sådant fördrag icke skulle kunna på annan väg åstadkommas.

Detta må vara oss nog för det närvarande, men det är något mera, hvarom vi hysa förhoppning. Det är, att den gemensamhet i materiel och intellektuel beröring, som med kulturen gör sig gällande, måtte utveckla sig på ett sådant sätt, att den i någon mån må kunna ersätta hvad som ännu är ofullständigt i den närvarande föreningen. Till ett sådant närmande ser man redan spår och dertill vill jag räkna den jernbana, som snart kommer att sammanbinda de båda rikenas hufvudstäder, och jag hoppas, att detta jernspår måtte blifva symbolen af en spårväg af ädlare metaller mellan det som är bäst och ädlast hos båda nationerna. Med dessa tänkesätt anhåller jag om proposition i den syftning jag redan haft tillfälle att antyda.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag kan icke underlåta att uttala en från den föregående värde talarens åsigt något afvikande mening och hembär norska Stortinget min tacksamhet därför, att det befriat oss ifrån ifrågavarande förslag, som, i stället för att stärka föreningen mellan Sverige och Norge, enligt mitt förmenande skulle hafva ledt till ett motsatt resultat. Föreningen är för närvarande af real natur, men genom antagande af det ifrågavarande förslaget skulle den hafva blifvit hufvudsakligen en personalunion. Detta förslag syftar tillika på att angående en mängd förhållanden, som jag anser för småsaker, införa omständliga och noggranna bestämmelser, men deremot förbigår det med beundransvärd tystnad allt, som måste betraktas såsom hufvudsak, och dertill måste jag räkna de förenade rikenas försvar, hvarom förslaget innehåller de mest sväfvande och obestämda stadganden. Den föregående talaren uttalade den åsigt, att den internationela förbindelsen mellan de båda rikena skulle på ett kraftigt sätt utvecklas, sedan de båda brödrafolken på en gemensam valplats fått utgjuta sitt blod. Men, mine Herrar, jag fruktar, att, om vi vänta till dess, skola vi få skäl att uttala detta ödesdigra ord *försent*, som så ifrigt framhölls under öfverläggningarne för några dagar sedan i en annan samhällsviktig fråga, och jag hemtar stöd för denna min åsigt från sista tidens erfarenhet om tilldragelserna i främmande länder. Huru skulle, mine Herrar, det tyska riket kunnat uppträda med den kraft, som det visat, om icke under föregående tider den sammanslutning blifvit förberedd, som satt det i tillfälle att handla med enighet och styrka.

En annan omständighet, som af de svenska ledamöterna i unionskomitéen genast ifrån början af dess arbeten blifvit frambädden, är angelägenheten af en gemensam representativ myndighet för handläggande af gemensamma angelägenheter, men denna fråga undansköts från norsk sida och man ville icke ens ingå på öfverläggning derom. Till följd häraf står man vid en sådan händelse, som den förre talaren antydde, på en mycket svag och vacklande ståndpunkt. Man har deremot sökt hela styrkan i ett så kalladt sammansatt svenskt och norskt Statsråd, men, om man närmare betraktar hvilka funktioner detta Statsråd skulle hafva enligt den föreslagna lagen.

så skall man finna, att det skulle reducera sig nära nog till en Allmänna ärendenas Beredning. Jag vill hoppas, att, långt ifrån att den omständighet, att förevarande förslag nu icke vinner framgång, skulle helt och hållet undanskjuta frågan, detsamma skall med tiden öppna utsigt till ett bättre och mera tillfredsställande ordnande af brödrafolkens gemensamma angelägenheter. Det är icke möjligt annat än att med tiden de fördomar, som nu finnas, skola försvinna och att det misstroende, som alstrats genom många års förtryck från det land, med hvilket det norska folket förr varit förenadt, skall utplånas, då detta folk kommit till erfarenhet af, att något förtryck icke kan från svensk sida åsyftas utan att vi skulle förneka hela vår historia. Svenska folket har aldrig utöfvat någon förtryckande makt öfver dem, med hvilka det varit förenadt, men har deremot möjligen skänkt dessa större fördelar än det behållit för sig själf, på hvilket förhållande vi hafva åtskilliga exempel, hvaremot vår historia saknar exempel derpå, att det sträckt något förtryckande inflytande till andra länder.

Min öfvertygelse är, att om också de 50—60 år, som föreningen hittills egt bestånd, icke varit tillräckliga för att framkalla sådana tänkesätt, som jag hoppas skola komma att göra sig gällande hos de förenade folken, skall man om ytterligare 50 å 60 år förundra sig öfver, att så lång tid kunnat förflyta, innan de båda folken kommit till insigt om hvad deras egna fördelar kräfva.

Jag anser det emellertid icke vara någon olycka och att det icke är något att sörja öfver, att nu ingenting vidare kan åtgöras med detta förslag än att lägga det till handlingarne.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till det ifrågavarande förslaget, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition derå att förslaget icke skulle af Kammaren antagas, hvilken proposition med ja besvarades.

Föredrogs änyo Lag-Utskottets den 12 och 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 21, i anledning af väckt motion om antagande af vissa grunder för en författning angående upplag af produkter och varor.

Herr von Koch: För min del anser jag den ifrågavarande motionen förtjent af den aldri största uppmärksamhet, ty jag hoppas, att derigenom skulle afhjelpas det för åtskilliga af våra näringsar stora behovet af att lättare kunna erhålla förlag än hittills. Förlagsrättan har alltid varit särdeles hög och innan privatbankerna började lemna förlag var den i allmänhet 12 procent. Den har visserligen sedermera nedgått betydligt, men den är ännu mycket dryg och den kan icke vara annat med afseende å de omgångar, som vår nuvarande lagstiftning i ett fall sådant som detta gör nödvändiga.

Då nu fråga endast är om att aflåta en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, kunde det vara onödigt att yttra sig närmare i frågan, men jag har dock velat fästa uppmärksamheten på några omstän-

digheter, som jag anser vara af vigt, på det att de måtte tagas i öfvervägande vid frågans pröfning. Min första anmärkning är, att man synes hafva förutsatt, att den ifrågavarande rättigheten att emottaga varor på upplag borde medgifvas endast åt bolag. Det är icke nämndt, huruvida man afsett solidariska eller aktiebolag, men jag vill hoppas, att endast solidariska bolag måtte ifrågakomma, ty affären är icke så stor, att den icke kan utöfvas annat än af bolag med begränsad ansvarighet och emedan det i allmänhet icke kan vara en riktig grundsats, att den som drager vinsten icke äfven skall stå för förlusterna. Enligt min åsigt är en enskild person bättre såsom depositarie än ett aktiebolag. Vidare skulle jag anse lämpligt, att en föreskrift meddelades derom, att upplagsbeviset bör ställas till viss man eller ordres, emedan jag fruktar, att, om ett sådant bevis ställes till innehafvaren, det skulle kunna föranleda bedrägerier och framkalla det missförhållande, att en bedräglig gäldenär skulle kunna undanhålla sin egendom för sina kreditorer. Slutligen har jag fäst mig vid det af motionären föreslagna stadgande, att, derest fem år förflutit från en varas uppläggande utan att vederbörande anmält sig till densammans utbekommande, bolaget skulle genom kungörelser, som tre gånger, minst en månad mellan hvarje gång, borde införas i Post- och Inrikestidningar, efterlysa innehafvaren af upplagsbeviset, hvarefter, i fall denne icke inom 3 månader, räknade från sista kungörelsen, anmälde sig, eganderätten till den upplagda varan öfverginge på bolaget. En sådan slags konfiskation tror jag icke skulle kunna rättfärdigas af förhållandena och vore temligen främmande för vår civillagstiftning.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på dessa omständigheter och anhåller på det lifligaste om bifall till den af Utskottet föreslagna skrifvelse.

Herr von Gegerfelt: Jag instämmer med motionären, Utskottet och den siste talaren i fråga om vigten och gagneligheten af den föreslagna kreditinstitutionen, men har en från Utskottet afvikande mening deruti, att, att mig synes, det nu gällande lag icke lägger hinder i vägen för åstadkommande af en sådan institution och att således någon förändring i civillagen icke är erforderlig, utan att ifrågavarande föreskrifter lämpligare böra hafva sin plats i särskilda reglementen och i de förbindelser, som för mottagna varor aflämnas.

Utskottet säger: "det ligger emellertid i sakens natur, att dylika inrättningar icke kunna vinna någon omfattning och motsvara affärlifvets behof, med mindre lagliga innehafvandet af bevis, som utfärdas öfver inlemnade varor, gifver ovilkerlig rättighet att utbekomma sjelfva varan".

Detta är samt, men icke då Utskottet tillägger: "men en sådan rättighet torde icke kunna härledas från vår nu gällande lag". Om en person emottager en vara mot förhindelse att utlemna densamma till innehafvaren af receptisset, men icke till någon annan, så är detta ett aftal, som är fullkomligt lagligt, och mottagaren kan icke, enligt lag, i någon form åläggas att utlemna varan till annan person än till hvilken han förbundit sig att utlemna den.

Vidare säger Utskottet: "Ett aftal om pantsättning af lös egendom blir nemligen icke gällande mot tredje man, med mindre panten icke allenast är skild från egarens öfriga tillhörigheter, utan derjemte blifvit på ett eller annat sätt öfverlemnad till panthafvaren" etc. Om en vara deponeras hos en tredje person, som förbundet sig att utlemna densamma endast till depositionsbevisets innehafvare, så har han också för dennes räkning emottagit varan, och pantsättningen är fullkomligt giltig.

Utskottet har sedermera uppräknat åtskilliga bestämmelser, som det ansett af nöden för uppnående af det här afsedda ändamålet. Den första af dessa är: "att de upplagda varorna icke må utmätas eller beläggas med kvarstad annorledes än genom utmätning af eller kvarstad å upplagsbeviset". I nu gällande lag finnes stadgadt, att utmätning icke bör ske till förfång för dem, som hafva bättre rätt till det utnätta godset.

Vidare: "att innehafvare af upplagsbevis har samma rätt till assurancesbeloppet för en förlorad vara, som han haft till sjelfva varan".

Assuransaftal är ett särskildt aftal, som måste efter dess innehåll tillämpas, och är assurancespolicen ställd till innehafvaren, så har också innehafvaren rätt att uttaga assurancesbeloppet.

Den tredje bestämmelsen Utskottet ansett önskvärd är: "att förkommet upplagsbevis må, med iakttagande af vissa formaliteter, kunna dödas.

Jag kan icke finna behöfligt att särskildt föreskrifva om dödande af upplagsbevis mera än alla andra löpande handlingar, hvilka också kunna förkomma.

Slutligen: "att under vissa förhållanden upplagd vara hemfaller till egaren af upplagshuset".

Derom har redan en föregående talare yttrat sig och jag vill därför icke vidare uppehålla Kammaren härmed.

Då emellertid meningarne kunna vara delade i denna fråga, ämnar jag icke motsätta mig den föreslagna skrivelsen, men har blott velat på detta sätt uttala min mening, under den förhoppning, att skrivelsen icke må komma att alltför beständigt uttala åsigt, som måste anses åtminstone vara tvistiga.

Herr Hasselrot: Jag har begärt ordet i anledning af Herr von Kochs yttrande.

Jag instämmer med honom att den ifrågavarande rättigheten icke bör inskränkas till bolag; men Utskottet ansåg knappast möjligt att lägga fram ett detaljeradt förslag och har därför uttalat endast allmänna grundsatser.

Hvad den siste talarens anmärkning beträffar, får jag säga att, enligt min uppfattning, nu gällande lag icke är tillräcklig i fråga om pantväsendet. Förhållandet emellan pantsättare och pantegare är visserligen ordnad, men ingenting finnes stadgadt om pantsättning af pantbeviset. Det är deri som man sökt få en förändring och jag får därför anhålla om bifall till den ifrågasatta skrivelsen, som, enligt min tanke, kan komma att medföra mycket gagn.

Herr Wallenberg: Jag har endast velat uttala min önskan, att lagstiftningen måtte blifva kompletterad i den riktning, som här ifrågasatts. Då det emellertid nu endast är fråga om att öfverlemna saken till Kongl. Maj:t, torde det vara för tidigt att uttala några speciella önsknningar; dock är det ett par omständigheter, som jag i anledning af här framställda anmärkningar ber att som hastigast få beröra.

Den ena är frågan om huruvida endast solidariskt förbundna bolag skulle få drifva denna rörelse. För min del anser jag att ett aktiebolag med tillräcklig fond och fullt inbetalda aktier är tillräckligt betryggande för ett företag sådant som här blifvit ifrågasatt.

Vidare anser jag — och detta är den andra omständigheten, som jag velat beröra — i likhet med föregående talare, att maganiseringsbevisen icke böra ställas till innehafvaren, utan till viss man, emedan tryggheten, såväl för varuegaren som för lånegifvaren, blifver betydligt större, hvaremot vinglerier förekommas.

Vid den belaning af varor, som hittills egt rum, har icke någon olägenhet uppkommit genom dokumentets utställande till viss man.

Detta är i korthet hvad jag för dagen ansett mig böra nämna. Jag slutar med hvad jag började, nemligen att uttala min önskan om en ändamålsenlig förordning angående varubelaning, och anhåller således om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Troilius: De anmärkningar, som blifvit mot mitt förslag framställda, bevisa nogsamnt huru svårt det är att träffa det rätta, då det ifrågasattes att stifta ny lag i frågor af en så speciel natur som denna. Jag är tacksam mot dem, som framställt dessa anmärkningar, hvaraf åtskilliga synas mig väl värda att tagas i öfvervägande af dem som må komma att utarbета en författning i ämnet.

Jag har intet vidare att tillägga än en önskan om bifall till den föreslagna skrifvelsen; och torde det vara ändamålsenligast att Kamraren helt enkelt bifaller Utskottets förslag, då Andra Kamraren redan lärt fattat ett sådant beslut.

Herr Nordström: Inrättningar för nu föreslagna ändamål hafva för varuomsättningen alltför stor betydelse och vigt, att icke redan sedan långt tillbaka i tiden hafva funnits till i länder med vidsträckt industri och handel. De välbekanta engelska "docks" och liknande nederlagsinrättningar i vestra och södra Europas kontinentala länder äro derpå bevis. Lagstiftningen rörande detta slags nederlag och cirkulationen af deröfver utfärdade bevis förete emellertid två olika system: *det engelska*, adopterat äfven af den *danska* lagen af den 23 Februari 1866, och *det franska*. Enligt *det engelska* systemet utfärdas öfver de i nederlagsmagasinet deponerade varorna med sina kännetecken åt nedsättaren endast *ett* bevis: "the warrant", hvilket af honom på annan kan endosseras, antingen med eganderätt eller panträtt, och således allt efter det vilkor, hvarunder det *innehafves*, utgör bevis på eganderätt eller panträtt i varan uti innehafvarens hand. Men som, då det med panträtt innehafves af annan, egaren derigenom kommer i saknad af bevis på sin eganderätt i de nedsatta

varorna, har bruket och behovet infört begagnande derjemte af ett *recepisse*, som utfärdades af *warrantens* innehafvare till varuegaren eller låntagaren och sålunda i dennes hand väl bevisar hans eganderätt, men också den inskränkning deri, som följer af panträtten.

I *Frankrike* utkom en lag i ämnet af den 21 Mars 1818, hvilken efterträddes af en nyare af den 28 Maj 1858 och i sammanhang dermed af ett reglemente af den 12 Mars 1859, angående förvaltningen af ifrågavarande nederlagsmagasiner och offentlig försäljning af varor en gros. Enligt detta system utfärdas af förvaltningen *trå* bevis: det ena ett "*recepisse*", uppgifvande nedsättarens namn och bostad, den nedsatta varans beskaffenhet och de kännetecken, som äro egnade att utmärka dess identitet, och att bestämma dess värde, det andra en "*warrant*", eller ett pantsättningsbref med samma uppgifter som *recepissets*, att kunna af nedsättaren begagnas efter behag; kunnande både *recepisset* och *warranten*. antingen hvar för sig eller på samma gång, genom endossement af nedsättaren transporteraras såsom om vaxlar är sagdt. Endosseras *warranten* allena, gäller den som pantsättningsbref uti innehafvarens hand, så vida han låtit inskrifva sin rätt uti magasinets register. Endosseras *recepisset* allena, medför det för endossanten rätt att disponera öfver varan efter behag, dock med förbehåll, att han skall ansvara för full betalning af den genom *warranten* garanterade summan. Dessutom förekomma åtskilliga andra bestämmelser, åsyftande strängt upprätthållande af de väsendtliga grundsatserna för deposition och pantträtt, och särskild uppmärksamhet förtjenar den *reglementariska* delen af denna lagstiftning till efterrättelse för entreprenörerna och förvaltarna af nederlagsmagasinen.

Redan vår nu gällande *civillag* innehåller åtskilligt, som för ifrågavarande ändamål vore tillämpligt. Bevis derpå finner man, exempelvis, uti 3 § 12 kap. Handelsbalken och *warranten*, vederbörligen transporterad, utgör ock i långifvarens hand fullt bevis på, att han har panten i sin hand och disposition. Förhållandet med beläning af s. k. *vågförda effekter*, redan gammalt hos oss, visar ock, att hvad motionen och Lag-Utskottets memorial åsyftar redan till någon del hos oss är öfligt, och likaså det förhållande, att konnoissementer öfver varor, befintliga under transport från en ort till annan, lagligen kunna under tiden af en egare öfverlätas på en annan. Men detta är ej tillräckligt. Lagstiftningen i ämnet påkallar obestriddigen utveckling och förfullständigande, för att blifva fullt gagnelig för industridkare och affärsmän i allmänhet, hvilka under för af-sättningen ogynsamma konjunkturen behöfva, till dess varan kan, eller med större fördel kunde, försäljas, anlita *krediten* för anskaffande af rörelsemedel och dervid vilja ställa garanti i sina varor. För upprätthållande af denna garanti, eller af dessa varor såsom *kreditmedel*, är det nödigt, att varorna, upplagda i för ändamålet inrättade nederlagsmagasin, icke må kunna hvarken af nedsättaren, eller af annan person disponeras, eller för hans eller annan persons gäld tillgripas, än af den eller för dens gäld, hvilken visar sig vara behörig innehafvare af det dokument, som på penning- och varunarknaden representerar den i nederlagsmagasinet upplagda varan. Härafs synes

ock, att den del af den i dessa afseenden erforderliga lagstiftning, som afser sjelfva organisationen, förvaltningen och kontrollen af nederlagsmagasinen med hvad dit hörer, är för saken af lika stor betydelse, som den civilrättsliga delen deraf; och kommer dessutom härtill, att valet af orter och platser för magasinens anläggning väsentligen inverkar på gagnet, och därför redan från början äfven förtjenar att väl öfvervägas.

Huruvida endossering af receptissen och warranter äfven kunde få ske in blanco eller på innehafvaren, är en fråga, den jag önskade få anbefalla deras betänkande, som erhålla i uppdrag att utarbета förslaget till ifrågavarande lag. Blanco-endossering af vaxlar är en nyare tids uppfinning. Dittills nöjde man sig med endossering af vaxlar på namn, eller på "namn eller ordre", utan att cirkulationen derigenom förlorade något i liflighet, medan dock vaxeln vann i kredit. För det närvarande synes det mig, att blanco-endosseringar af receptissen och warranter icke borde tillåtas, i anseende dertill att det är eganderätt och panträtt de representera och ej någon fordran att lyftas i tredje hand.

Grefve von Platen: Oaktadt det är temligen öfverflödigt att uti en fråga, deri ingen rörande sjelfva principen yttrat sig emot Utskottets betänkande, upptaga tiden, så anhåller jag dock att få tillägga några ord för att understödja detta förslag. Då jag lika mycket som någon annan hyser både förhoppningar och tilltro till landets förmåga att stiga i industrielt hänseende, har jag dock icke trott, att sådant borde sökas, på det sätt, hvarpå det efter min uppfattning icke kan vinnas, nemligen genom något slags skyddssystem, men derföre anser jag det för mig vara en så mycket större skyldighet att tala för hvad jag tror vara ett naturligt sätt att understödja industrien. Det är och derföre, som jag anser, att allt, hvad som kan göras för beredande af lättare kommunikationer och afsättning, bör understödjas. Det ärende, som här är i fråga, är af stor vikt, synnerligen för landtmannaindustrien, och derföre önskar jag lifligt att den ifrågasatta lagstiftningen kunde genomföras. Då alla de anmärkningar, som här blifvit framställda, endast afsett formen och icke sjelfva saken, så inskränker jag mig att nu blott anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen häretter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels bifall till Lag-Utskottets i förevarande Utlåtande gjorda hemställan och dels af Herr Nordström, att samma hemställan måtte bifallas med det tillägg, att i den underdåniga skrifvelsen skulle uttalas den åsigt, att de ifrågavarande bevisen borde utställas på viss man eller ordres; framställdes proposition på bifall till Utlåtandet och besvarades med ja.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 20 och 24 dennes bord-

lagda protokollsutdrag N:o 174, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 25. i anledning af en utaf Herr J. Rundbäck väckt motion, om tillägg till Kongl. förordningen den 18 Juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet.

Herr vice Talmannen: Det lagstiftningsärende, som är föremål för Andra Kammarens nu föredragna framställning, torde af Kammaren finnas förtjent af uppmärksamhet. På det att den förberedande granskning deraf, som erfordras, må ega rum, hemställer jag, att Kammaren måtte besluta att till sitt Tillfälliga Utskott remittera ärendet.

Herr Berg: Sedan Herr vice Talmannen yttrat hvad som var min mening att föreslå, så afstår jag från ordet och förenar mig i hans yrkande om ärendets remitterande till det Tillfälliga Utskottet.

Friherre Raab, Adam: Jemte det att jag instämmer med de båda föregående talarne i anhållan om att detta förslag måtte remitteras till det Tillfälliga Utskottet, ber jag att vördsamligen få fästa Utskottets benägna uppmärksamhet på något, som synes mig värdigt att bifalla. I momentet 3 af detta förslag heter det: "att ej någon under 18 år må till arbete i fabrik antagas, som ej förvärfvat sig det kunskapsmätt, hvilket folkskolestadgan föreskrifver såsom det minsta hvar och en bör hafva inhämtat, då han lemnar skolan." Jag medgifver, att detta i principen är mycket riktigt, men i det praktiska lifvet hafva vi beklagligtvis den sorgliga erfarenheten, att en mängd olyckliga barn icke erhålla denna undervisning, och att derföre beröfva dem möjligheten att vinna användning vid nyttiga arbeten, der de äfven samtidigt skulle kunna få den erforderliga undervisningen, anser jag icke välbetänkt. Jag anhåller derföre, att Utskottet ville benäget taga i betraktande, huruvida ej denna föreskrift skulle kunna modifieras i öfverensstämmelse med hvad som är stadgadt i Preussen, der de minderåriga samtidigt kunna få arbete och vinna den nödiga undervisningen.

Grefve af Ugglas: Jag anhåller att till hvad den siste talaren sagt, och hvaruti jag instämmer, äfven få lägga en annan betänklighet. I fall det omnämnda mom. 3 skulle blifva gällande lag, så skulle det hafva till följd, att man icke äfven under de mellantider, då skola icke vore i gång, skulle få använda en minderårig, som utan skada för sig skulle vid sådana tillfällen kunna arbeta och derigenom förtjena något till hemmet. Jag tror, att i fall något stadgande i den riktning, som mom. 3 innehåller, skall införas, så bör det ske med särdeles stor försigtighet.

Friherre Sprengtporten: Min åsigt är, att på de skäl, som Grefve af Ugglas och Friherre Raab anført, ett dylikt stadgande hvarken kan eller lämpligen bör införas i lagen.

Herr Berg: Utom det att jag instämmer i hvad de föregående

talarna yttrat, så ber jag att äfven få fästa uppmärksamheten på momentet 2 i förslaget, hvilket jag är rädd kan gifva anledning till vexationer. Den tredje punkten gifver ock anledning dertill, utom i det afseende som de båda förste talarna nämnt, äfven derutinnan att den icke är specificerad i ett fall, der enligt min tanke skolstadgan är något bristfälligt. Der säges nemligen, att ingen under 18 år må till arbete i fabrik antagas, som ej förvärfvat sig det kunskapsmått som folkskolestadgan föreskrifver såsom minimum. Till detta minimum hör nu bland annat en "flytande innanläsning", hvilket jag fruktar, om uttrycket skulle strängt tillämpas, att få personer till och med bland de mera bildade kunna sägas ega. Deruti ligger således äfven ett tillfälle till vexationer.

I momentet 2 föreslås deremot, att arbetstiden skall inskränkas till 10 timmar per dygn, hvilket, om det antages, enligt min tanke kan gifva betydlig anledning till vexationer, ty om arbetarne skola hafva sina hvilostunder och mattimmar, så följer det af sig sjelf att arbetet icke kan fortgå i 10 timmar. Det är således med anledning af hvad dels de föregående talarne och dels jag nu nämnt, som jag ber att Utskottet med särdeles grannlagenhet ville taga denna fråga om hand.

Herr Beckman: Jemte det att jag fullkomligt erkänner de betänkligheter, som dels af Friherre Raab och dels af Grefve af Ugglas blifvit framställda mot denna punkt, så ber jag också, efter frågan kommit å bane, att få yttra min mening om hvad som bör göras för att förekomma de påpekade olägenheterna. Jag anser nemligen, att man bör föreskrifva, att barn, som sålunda blifvit till arbete antagna, skola vara berättigade att få undervisning och arbetsgifvaren förbunden att för sådant ändamål hålla dem i någon skola. Det var blott detta jag velat nämna.

Herr Meijer: Då jag har ej så liten erfarenhet, hvad fabriksarbete beträffar, så anser jag mig pligtig att här yttra ett par ord rörande Andra Kammarans föreliggande förslag.

Hvad momentet 3 angår, så kan jag icke gilla, att åldern blifvit satt så högt, som till 18 år, hvilken siffra jag anser kunna tåla en ganska ansenlig nedsättning. Om man jemför landtbefolkningen med fabriksarbetarne, så finner man, att bland de förra i synnerhet kvinnorna ofta få, så snart de läst sig fram, vid 15 eller 16 år underkasta sig mycket svårare och strängare sysselsättningar än i fabriker, åtminstone i många af de fabriker, som här äro i fråga. Jag ber derföre att Utskottet måtte taga i noga öfvervägande, huruvida ej denna siffra bör nedsättas.

Vidare är föreslagen en arbetstid af högst 10 timmar, hvarunder ledighet skall lemnas arbetarne, hvilket måste hafva till följd att arbetstiden i sjelfva verket kommer att inskränkas till 8 timmar. Detta är dock alldeles för kort tid för fabriksarbete. Följden skulle blifva den, att mycket flera minderåriga skulle komma att användas, ty, enligt hvad jag tror, skulle arbetsgifvaren, som vill hålla fabri-

ken i gång 12 timmar eller något liknande, skaffa sig dubbel uppsättning af arbetare och låta afdelningar på 6 timmar aflösa hvarandra, och om det just skulle vara så välgörande, vet jag icke; om icke annat, så tror jag ej att barnen sjelfva eller deras målsmän skulle blifva mycket tacksamma öfver att endast få arbeta 6 timmar mot half dagspenning, om de för 10 timmars arbete eljest kunnat förtjena hel dagspenning.

Jag anhåller att detta mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till Utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, beslöt Kammaren att hänvisa ärendet för vidare utredning till Kammarrens Tillfälliga Utskott; och skulle de afgifna yttrandena remissen åtfölja.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts den 20 och 24 dennes bordlagda Betänkande N:o 2, i anledning af Herr Casparssons motion (N:o 37) om revision af gällande föreskrifter rörande eder.

1:sta punkten.

Herr Casparsson: Det är ett mycket vanligt förhållande, att hvarje sak har två sidor. När jag derföre erinrar, att äfven denna fråga har tvänne sidor, en juridisk och en religiös, är det således blott ett mycket vanligt förhållande, som jag angifver. Men den har äfven en *tredje* sida, nemligen den historiska, ty denna fråga har redan en historia, åtminstone en riksdagshistoria, hvilken ej är så vanlig och som jag ber att först få beröra.

Vid 1853 års riksdag väcktes inom Presteståndet af tvänne motionärer, med hvilka tre andra ledamöter förenade sig, förslag om inskränkning i edgångarne, med anledning hvaraf Rikets Ständer den 22 Februari 1854 till Kongl. Maj:t afläto en underdånig skrifvelse i ämnet. Två och ett half år förflöto, ingenting afhöordes i frågan. 1856 års Riksdag sammanträdde. Då väcktes ånyo en motion inom Presteståndet i samma ämne, hvori trenne ledamöter förenade sig, men föranledde ej då till någon åtgärd. Ytterligare trenne år förflöto; ingenting afhöordes i frågan. 1859 års Riksdag sammanträdde. Då väcktes inom Ridderskapet och Adeln en motion i samma ämne. Den remitterades till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som tillstyrkte en ny skrifvelse, men Rikets Ständer ville, i motsats till Allmänna Besvärs-Utskottet, ej dermed ånyo besvara Kongl. Maj:t, och svenska folket fortfor att svära alldeles som förut. Ytterligare trenne år förflöto; ingenting afhöordes i frågan. 1862 års Riksdag sammanträdde. Då väcktes inom Presteståndet två motioner, hvori fem ledamöter instämde; inom Borgareståndet två motioner, hvori tvänne ledamöter instämde, och inom Bondeståndet en motion, allt i samma

ämne. Sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottet tillstyrkte en ny skrifvelse, som också af Rikets Ständer antogs och afläts den 21 Oktober 1863. Ytterligare tvänne år förflöto; ingenting afhördes i frågan. 1865 års Riksdag sammanträdde. Då väcktes inom Borgareståndet en motion i ämnet, men då en skrifvelse nyligen blifvit aflåten, och dessutom så många andra viktiga ämnen togo Riksdagens uppmärksamhet i anspråk, föranledde den ej till någon åtgärd. Andtligen den 26 Juni 1866, eller 12 år från det den första skrifvelsen afläts, utkom en Kongl. Förordning angående förändradt edsformulär för civile embets- och tjänstemän samt betjente, jemte tillkännagifvande. att de, hvilka en gång i denna egenskap aflagt embets- och tjänsteed, derefter icke skulle, i följd af befordran eller transport till annan civil befattning, förnyad sådan ed aflägga. Denna förordning afsåg likväl, som redan är nämndt, blott *civile* embets- och tjänstemän.

Ecklesiastike embets- och tjänstemän, krigsmakten till lands och vatten samt rikets alla öfriga innebyggare voro underkastade samma edsförpligtelser som förut. Beträffande krigsmannaeden finner jag dock af Utskottets betänkande, att förändradt formulär den 9 Oktober sistnämnda år fastställdes, jemte dermed förenade särskilda bestämmelser, likartade med de här ofvan för civil embets- och tjänsteed anförda. Medan jag är inne på det historiska, ber jag få anförda en tilldragelse, som inträffade ungefär samtidigt vid expropriationsförrättningarne för jernvägen mellan Stockholm och Upsala. En person fick nemligen då på samma dag aflägga samma ed trenne gånger och skulle fått aflägga den äfven den *fjerde*, om han icke begagnat sig af sin lagliga rätt att afsäga sig uppdraget. Utan att derföre vilja ingå i någon närmare kritik af ofvannämnda förordningar torde man dock kunna påstå att, derest afsigten varit att förebygga det onödiga upprepandet af eder, denna afsigt ej fullkomligt vunnits, då *samma* person på *samma* dag kan få aflägga *samma* ed tre å fyra gånger.

Vid 1868 års kyrkomöte väcktes också fyra motioner i denna fråga, hvaraf trenne afsägo speciellt presteden och en edgångar i allmänhet, men som Kyrkomötets belögenhet är begränsad inom de rent kyrkliga frågorna, upptogs endast de om presteden, hvarom skrifvelse afläts till Kongl. Maj:t den 6 Oktober samma år. Vid 1869 års riksdag väcktes änyo en motion inom denna Kammar i samma ämne, men den upptogs ej då till pröfning af Lag-Utskottet, dit den blifvit remitterad. Vid 1870 års riksdag väcktes åter samma motion inom samma Kammar med samma synliga påföljd inom Lag-Utskottet, dit den åter blifvit remitterad.

Man talar ofta om den allmänna opinionen, hvilken dock torde böra med varsamhet uppmärksammas, ty understundom fabriceras den på ett sätt likartad med det, som inom konstekniken kallas det *mirakulösa*. I denna fråga vågar jag likväl åberopa en sådan allmän opinion, uttalad af landets lagliga representation.

Jag öfvergår nu till frågans juridiska del. Det är naturligt, att jag på detta område skall känna mig föga hemmastad, och för att icke råka i kollision med juristernas skarpsinniga slägte, har jag

skjutit Justitiekanslers-embetet framför mig, i det jag såsom mitt förslag hufvudsakligen upptagit dess embetsutlåtande i frågan, öfverlemnande åt Utskottet att företaga den närmare granskningen deraf. Nu har Utskottet visserligen fullgjort denna granskning, men har dervid kommit till ett vida radikalare resultat än jag för min del skulle hafva önskat, ty det har helt enkelt afstyrkt alla de åtgärder, som blifvit föreslagna.

Hela vår bevisföring hvilat ytterst på edgångens helgd och det är derföre af yttersta vikt, att densamma uti det allmänna rättsmedvetandet upprätthålles. Jag tror derföre, att just för upprätthållandet af edens betydelse det är klokt att inskränka ederna till de tvänne som ännu svärligen lära kunna undvaras, vittnes- och värfjämlederna. Det heter också i den 28:de af Domarereglorna bland annat: "— — — Det är befruktandes, att der, som ofta gånge lag, der sker ock ofta falska eder, det domaren bör förhindra, besynnerligen här i Sverige, der man är ganska redobogen till att svärja". Jag ber att i detta hänseende få omnämna en händelse, som icke saknar sin psykologiska betydelse. En person var ålagd att fria sig genom ed. Han var en temligen tvetydig person, men domaren kunde icke förhindra honom att gå eden, och han gick den. Domaren besökte honom efteråt i enrum och sade: "Kan ni gifva mig handen på, att hvad ni svor på var sanning". Den tilltalade studsade, betänkte sig ett ögonblick och svarade: "Nej, herr Lagman, det kan jag inte". Att gå eden, var något, hvarpå han icke ett ögonblick betänkte sig: det var något som han gjorde så att säga pligtskyldigt, alldeles som när man säger "*prosit*", då någon nyser, eller skrifer "*ödmjuka tjenaare*" under ett bref; men nu kom det *personliga* och grep honom: "Kan ni gifva mig handen på, att det var sanning"? "Nej, herr Lagman, det kan jag inte". Uppbäres ej, när man vädjar till evigheten, det officiella af det personliga, så har det förlorat sin betydelse och då är det blott en *form*, utan motsvarande *innehåll*.

Jag tror, att alla embetseder alltför väl kunna afskaffas. I Konungens kansli lära de ej vidare användas; likaså i Tullverket. Om man likväl skulle medgifva, att embets- och tjenstemännen i dessa verk ej mindre samvetsgrant fullgöra sina åliggande än i alla de öfriga, tror jag att man uttalar mera än en blott artighet. Jag har icke vågat föreslå borttagandet af tro- och huldhetseden, ehuru jag för min del är öfvertygad, att den ganska väl kunde undvaras.

Vidare anser jag att edgångar uti rent ekonomiska frågor, såsom värderingar, brandskadeersättningar och dylikt, utan fara kunde afskaffas. Jag vill derpå anföra ett exempel. Om en person komme till någon af eder, mine Herrar, bockade sig och sade: "Jag hyser det största förtroende såväl till eder kända redbarhet som edert mogna omdöme och får derföre anhålla, att ni ville vara mitt ombud vid en liten ekonomisk uppgörelse; men oaktadt detta förtroende, som just utgör orsaken, hvarföre jag vänder mig till *er*, anhåller jag om en liten pantförskrifning uti all eder lösa och fasta egendom såsom säkerhet, att ni icke lurar mig". Jag undrar just hvad ni, mine Herrar, skulle svara på en dylik framställning! Jag vet naturligtvis icke hvad ni skulle svara, men jag antager, att de godmodigare bland eder skulle

le åt förslaget och att de, som icke vore så godmodiga skulle barmas deröfver. Hvad jag dock bestämdt vågar påstå är, att ingen skulle lemna den begärda pantförskrifningen. När nu samhället icke begär, utan *fordrar* en dylik invisning, och en invisning, icke uti de timliga, utan i de eviga egodelarne, då måste man likväl lemna den. Och skulle någon vägra, hvad blir *då* följden? Jo, den tredskande krossas, ty dertill har lagen både rätt och makt; men dessa krossade öfvertygelser, när de i sig innebära sanningen, eller en del af sanningen, bära frukt trettiofaldt och hundrafaldt; och när frukten börjar mogna, då börja också svårigheterna att genomföra tillämpningen. Eller ock inträffar följande, som jag sjelf en gång bevittnat. En person vägrade att gå ed i en expropriationsfråga. Han invände nemligen, att han såsom hederlig karl ansåg sig skyldig att utan edgång uppfylla hvad eden af honom fordrade. Domaren blef något öfverraskad och den vägrande fick afträda, medan Rätten öfverlade. Han förekallades åter och meddelades formligt föreläggande att gå eden. Han tänkte: nu blir det allvar af. Men han var beredd att kläda skott för sin öfvertygelse: Han fortfor i sin vägran. Här uppträdde den enskilde i trots mot lagen, men lagen vek artigt åt sidan, ity att han ej hörde vidare utaf hela saken. Man hade afkunnat en dom, som man kände sig ej kunna verkställa; men om så sker, hur går det då med lagens majestät, som bör vara öfver allt och öfver alla? Hafva vi lagar som vi ej kunna tillämpa, så låtom oss då afskaffa eller åtminstone modifiera dem! — Ett annat exempel! En person beslutar att realisera sin egendom. Det är någonting, som nu för tiden inträffar alla dagar. Men han besluter, och häri ligger det betänkliga, att dervid använda hvad de gamla kemisterna benämnde den *flogistiska* metoden: han tänder eld på sin egendom, men han har naturligtvis först försäkrat den. Försäkringsbolaget begagnar sin lagliga rätt att höra honom på ed. Då blir frågan: Skall han gå eden eller icke? Jag tror, att det icke fordras mycken blick för själsanalysen för att finna, att, om ej något utomordentligt mellankommer, så går han eden, och detta af trenne skäl: 1:o visste han på förhand, då han beslöt och utförde sin brottsliga handling, att detta skulle blifva påtöljden; 2:o är detta enda utvägen att skörda den brottsliga handlingens frukt; och 3:o skulle en vägran på ett besvärande sätt öka misstankarne om hans brottslighet. Alltså går han eden. Då frågas: hvad blir vinsten häraf; ty uti en ekonomisk fråga, som denna, är man ju berättigad att tala om vinst och förlust. Jo vinsten för bolaget blir ingen, ty antingen eden hade funnits eller icke, får detta lika väl utbetala ersättningssumman; För individen blir vinsten, att han genom detta förfaringssätt möjligen lättare än genom ett omständigare skördar frukten af sin brottslighet, nota bene mot sannolikheten eller möjligheten af en evig förlust; samt för samhället slutligen, att i stället för *ett* brott begås *tvänne*, och man skapar således *en dubbel brottsling*, mordbrännaren och menedaren. Likasom man vid vissa tekniska fabrikationer under stundom får ut en biprodukt, som i värde öfverträffar det ursprungligen afsedda fabrikatet, får samhället genom denna procedur såsom biprodukt menedaren, hvilken, i motsats till hvad i nyssnämnda fall inträffade, för samhällets helsa torde vara vida vådligare än den ur-

sprungliga brottslingen. Ur hvilken synpunkt jag än betraktar frågan, torde den af detta förfaringssätt uppkommande vinsten således vara af ganska tvetydig beskaffenhet. Men, skall man invända, edgångens befintlighet förhindrar och förekommer ock dylika brottsliga anläggningar. Jag vill visserligen icke bestrida den præventiva lagstiftningens betydelse, ehuru, när det var fråga om dödstraffets afskaffande, många inom denna Kammare icke ville tillmäta den någon större vikt; men jag anser att de præventiva åtgärderna ej lämpligen böra utsträckas öfver timlighetens gräns; och härmed är jag inne på frågans religiösa del.

Jag vill icke ur allmän religiös synpunkt bestrida edgångarnes berättigande. Hedendomen har erkänt dem; Judendomen likaså; och den gammaltestamentliga uppfattningen i frågan finnes uttryckt i orden: "Du skall icke svärja dig mehn, utan hålla Herranom din ed". Söker man åter försvara eden ur specielt kristlig synpunkt, tror jag uppgiften blir något svårare, ty, så vidt jag känner, finnes blott ett ställe i Nya Testamentet, nemligen sjette kapitlet Ebreerbrevet (hvilket dock utgår från judiskt föreställningssätt), som lemnar något, om än svagt stöd, för edens berättigande, hvaremot flera ställen i evangelierna bestämt uttala en motsatt åsigt. När derfore, såsom jag af fullt trovärdig person hört uppgifvas, man här hos oss låter eden afläggas på Svensk Författningssamling eller till och med på Heinrichs tyska lexikon, så synes mig härutinnan i sjelfva verket ligga mindre motsägelse, än då eden aflägges på Nya Testamentet, som helt enkelt bjuder: "J skolen alls intet svärja .

Säger man åter: I den meningen äro vi icke kristna, att vi kunna undvara dessa andliga garantier; då tror jag man ställer frågan på sin rätta ståndpunkt och jag vill *då* gerna medgifva, att edgångarne ur kristlig synpunkt kunna toleras. Försigtigheten torde dock bjuda att dessa andliga garantier användas sparsamt, så att de icke förbrukas och således upphöra att existera, innan man kanske märker det.

Jag vill visst icke påstå, att ederna i allmänhet öfverträdas, om än många sorgliga exempel i detta fall skulle kunna anföras. Deremot tror jag, att *sanningen* i det enskilda och allmänna lifvet kommit till korta. Det är nemligen en ganska vanlig uppfattning hos menige man, när jag svär, då bör jag tala sanning; alltså, när jag icke svär, behöfver jag icke tala sanning. Jag erkänner villigt, att slutledningen saknar logisk giltighet, men för dem, hvilkas slutledningsförmåga ej är särdeles uppöfvad, torde *hornslutet* vara både förklarligt och i miss mån ursäktligt. Gå vi högre upp på samhällsskalan, hvad innebär väl detta försigtiga undvikande att benämna sakerna med deras rätta namn, som funnit sin spets i det bekanta uttrycket: "orden äro till för att dölja tanken", annat än ett underkännande af sanningens rätta väsende. Och gå vi till den "bättre hälften" af vårt slägte, der vi företrädesvis älska, att se det sanna förenadt med det sköna och det goda, så erfara vi, att de så kallade "hvita osanningarne" der kursera lika ogeneradt som alla andra hvita varor. Vi klagade öfver pressens missbruk, öfver dess "modifikation" af sanningen, men hvad bevisar detta annat, än att denna press har en genljudsbottnen i den allmänna uppfattningen inom samhället. Sanningen har aldrig stått i högt pris i denna världen, För 1800 år sedan förnekades den

personliga sanningen, samt förråddes och såldes för trettio silfverpenningar; men hvad innebära dessa upprepade edgångar annat än ett fortsatt förnekande eller åtminstone underskattande af sanningens eget värde? Gör sanningen efterfrågad och den skall stiga i pris! Vi hafva inom det ekonomiska området borttagit alla skyddstullar, men sanningen, som aldrig i verlden begärt någon protektion och som aldrig firat större segrar, än när den tum för tum fått kämpa för sin existens, har man omgjordat med alla dessa andliga skyddstullar i form af edsformulär. Tag bort skyddet och sanningen skall komma till heders! Se vi på sekterna, hvar står sanningen högst i värde, om ej just hos dem, hvilka brutit med alla edgångar, ty en osanning blir der en dödssynd, ett attentat mot hela samhällets existens. Det är ej ur mannaminne, huruledes vid våra universitet den första dryck ur kunskapskällan, som räcktes den bildningsökande ungdomen, var en mened. Det är ett hårdt uttryck, men jag vågar för denna uppfattning åberopa en man, hvars djupa stämma mer än en gång kommit svenska folkets hjerta att vibrera, Erik Gustaf Geijer, hvilken oförbehållsamt yttrar: "Det är grymt och okristligt att låta en yngling begynna sitt inträde i verlden genom en mened." Jag vet väl, att denna ed nu är borta, men den likgiltighet i uppfattningen af det rätta, som åsåg ofoget, är icke ännu borta.

Jag har någonstädes läst en folksägen (och jag ber om ursäkt, om jag skulle sära någons finkänslighet genom att anföra denna sägen i dess ursprungliga naivitet) huruledes, när Gud skapat människoslägtet till lycksalighet, Lucifer öfverlade, huru han bäst skulle kunna förderfva denna Guds skapelse. Ehuru han nog sjelf var ganska slug, beslöt han dock att i detta fall rådfråga sin farmor, ty, såsom fruntimmer, var hon ändå slugare. Han besökte henne derföre, der hon satt i en aflägsen vrå af dödsriket, sysselsatt att för ro skull göra snaror och giller. Han framställde sina förslag, hon lyssnade uppmärksamt derpå. Då han slutat, sade hon: barn lilla, dina förslag äro mycket bra och väl uttänkta, men de lida alla af ett gemensamt fel: de äro icke tillräckligt oskyldiga. Så förhåller det sig verkligen: individen kan visserligen förderfvas genom gröfre medel, men skall slägtet i sin helhet kunna skadas, då måste snarorna vara så fina, att det icke märker dem, ty eljest uppreser sig gudsmedvetandet. Att låta människorna vid hvarje, äfven den obetydligaste, anledning med helig ed försäkra, att de skola vara sanningssenliga, pligttrogna och samvetsgranna, är verkligen ett så "oskyldigt" medel att småningom undergräfvat sanning, tro och heder, i högre mening att jag är fullt förvissad, att Lucifers farmor, om hon derom rådfrågats, skulle funnit medlet "tillräckligt oskyldigt".

Af det ofvan anförda följer, att jag ej kan finna mig tillfredsställd med Utskottets utlåtande. Hvad jag åsyftar, är, att det som är grundadt på gudomlig sanning och framspringer ur sanningens eget väsende må komma till fullt erkännande; hvad Utskottet föreslagit är åter berättigadt blott ur synpunkten af mänsklig klokhet, om det ens är så mycket. Hafva väl de hittills i den af mig åsyftade riktningen vidtagna åtgärderna medfört några olägenheter? Visa sig civile och militäre embets- och tjenstemän mindre trogna och

samvetsgranna i sina pligters uppfyllande nu än tillförene? Har andan bland den studerande ungdomen försämrats sedan studenteden borttogs? Nej! Tror man, att genom en förnyad skrivelse till Kongl. Maj:t frågans lösning skulle påskyndas med någon för det allmännas välfärd vådlig fart? Regeringens vishet och de om en pröfvande försigtighet vittnande åtgärder, som under de sednare åren härutinnan vidtagits, torde i detta hänseende innebära tillräckliga garantier.

Det ligger *mera* än ett poetiskt skimmer, det ligger en djup andlig betydelse i den fromma folktron, att på menedarens graf gror intet gräs, att naturen själf på detta sätt afgifver sin tysta protest mot förbrytelser. Men oss, folkets representanter, dess lagstiftande ombud, höfves att ej stadna vid en tyst protest. Oss åligger att handla, att bereda jordmänen, så att sanningens skördar kunna uppspira; och då vi för uppnåendet af detta mål hafva oss anvisadt "ett fast profetiskt ord, göre vi väl om vi akte derpå".

Jag yrkar således återremiss af den nu föredragna punkten af Utskottets betänkande.

En mängd ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr von Koch: Jag befinner mig här i en ganska egen ställning; det är nemligen måhända icke alla af Herrarne bekant, att jag var tjänstgörande Justitiekansler när det utlåtande afgafs, som egentligen legat till grund för motionärens förslag. När jag derjemte förklarar, att jag sedermera icke funnit skäl att *i den allra minsta mån* ändra den öfvertygelse, jag år 1865 innehade, så insen I, mine Herrar, att jag befinner mig nästan alldeles på samma ståndpunkt som den ärade motionären, ty åtminstone så vidt jag kunde uppfatta hans yttrande, fanns deruti ingenting, som jag icke skulle vara färdig att obetingadt underskrifva. Detta oaktadt har jag dock inom Utskottet ansett mig böra *för närvarande* afstyrka det förslag som af motionären blifvit framställt.

Jag vill här endast hålla mig till första punkten. När jag har afstyrkt motionen i denna del, så har det skett endast derföre, att jag har under ärendets handläggning erfarit, att vårt Kyrkomöte uttalat sig i ämnet på ett sätt som icke allenast motsvarar utan till och med öfverstiger alla de förhoppningar jag kunnat ega. När Kyrkomötet har tagit ett så stort steg framåt just i afseende på afskaffande af det, som jag anser vara det vederstyggligaste i vår edgång, eller själfva bekräftelseorden, så tror jag, att det vore skäl att afvakta det beslut, som på grund deraf kan blifva fattadt eller åtminstone det utlåtande, som kommer att afgifvas af kyrkolagskomitéen, från hvars högt upplyste ledamöter jag hoppas och tillförser oss ett understöd af de grundsatser, som Kyrkomötet uttalat. Sedan detta skett, så tror jag mig kunna antaga mera framgång åt de af Justitiekanslers-embetet år 1863 väckta förslag än de beklagligtvis hittills rönt och som man kanske eljest kunde förvänta. Det är af detta skäl, som jag i första punkten tillstyrkt afslag eller rättare uppskof. Som Herrarne finna äro de flesta af Utskottets afstyrkanden skrifna

så, att man i stället för *ehuru*, en gång kan sätta *som*, när tiden blir inne.

Jag har dock äfven ett annat skäl för mitt förfaringssätt, och det är, att Konungens rådkammare så nyligen blifvit besatt med nya ledamöter, att de ännu icke hafva hunnit uttala sig i denna fråga. Jag vill gerna hoppas, att de icke skola underlåta att, så fort ske kan, taga steg, som jag, för min del, anser vara af aldra största behof påkallade i religiositetens och den allmänna sedlighetens intresse. Det är derföre som jag nu ändock tror mig kunna med godt samvete begära bifall till första punkten, deri det blott är taladt om en ny revision af författningarne rörande eder, helst en sådan revision redan pågår på åtskilliga håll, bland annat i kyrkolagskomitéen, till hvars handläggning hör frågan om den viktigaste af alla eder.

Rörande förslagets andra del eller frågan om alla eder, som finnas i allmänna lagen, har jag icke funnit att min hemställan såsom Justitiekansler ännu är handlagd. Jag föreslog der icke något annat, än att frågan skulle tagas i öfvervägande vid utarbetandet af förslag till ny Rättegångsbalk, och jag hoppas, att då vi nu få en iagberedning, denna omarbetning med det snaraste skall ega rum, och då kommer utan tvifvel frågan om edgången äfven i betraktande.

Af dessa skäl yrkar jag, fastän ej utan tvekan, efter de varma och ädla sympatier Kammarerna nu visat i detta mig så mycket om hjertat liggande ämne, bifall till första punkten i Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt besvarats med många både ja och nej, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Casparsson begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller första punkten i Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts Betänkande n:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42;
Nej — 46.

Härefter blefvo de öfriga punkterna i Betänkandet föredragna och, uppå yrkanden af Herr Casparsson, till Utskottet återförvisade.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 5 och 8 dennes bordlagda Utlåtande n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en förordning angående sparbanker.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att det af Utskottet framställda förordningsförslaget skulle paragrafvis genomgås och dess rubrik sist pröfvas, samt att derefter Utskottets nederst å sid. 11 gjorda hemställan, att Riksdagen skulle förklara, det Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet icke kunde oförändrad antagas, skulle förekomma.

Svarades ja.

§ 1.

Herr von Sydow: Då nu ifrågavarande lagförslag redan blifvit af Andra Kammaren afslaget och således för denna riksdag förfallit, kan det möjligen synas onödigt att derpå spilla några ord. Jag anser mig likväl böra tillkännagifva min ställning till denna fråga, helst jag, som deltagit i Utskottets förberedande förhandlingar deri, icke varit i tillfälle att närvara då frågan sista gången förekom i Utskottet och derföre ej kunnat reservera mig mot Utskottets betänkande, fastän jag i flera delar är af olika mening med Utskottets majoritet.

Vid en lagstiftning för sparbankerna har man två hufvudvägar att gå. Den ena är angifven af den komité, hvars betänkande är den Kongl. propositionen bifogadt; den andra är den som anvisats af Kongl. Maj:t i dess nådiga proposition, hvilken hufvudsakligen blifvit godkänd af Lag-Utskottet. Jag delar till fullo de betänkligheter, Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet hyst mot antagande af komitéens förslag. Detta skulle nemligen, genom de många reglementariska bestämmelser det innehåller sannolikt, att icke säga helt visst, neutralisera eller måhända tillintetgöra det berömvärda nit, som framkallat våra sparbanker och åt den fattigare befolkningen beredt en sparpenning af icke mindre än 46 millioner R:dr. Men å andra sidan innefattar just den omständighet, att sparbankernas fonder stigit till ett så högt belopp, en oafvislig pligt för statsmakterna att i afseende på dessa institutioner vidtaga sådana förfoganden att de personer, som ega den minsta förmågan att bedöma affärer, kunna med full trygghet anförtro sina besparingar åt sparbankerna. I detta hänseende kan jag icke finna, att Kongl. Maj:ts förslag, lika litet som

Lag-Utskottets, är fullt tillfredsställande. Jag saknar i dessa förslag en föreskrift om en sådan kontroll, hvarigenom direktionerna skulle vara begränsade i sin verksamhet i fråga om utlåning af dem anförtrödda medel, och hvarigenom man skulle omöjliggöra den slapphet i förvaltningen, som styrelseledamöterna nu kunna låta komma sig till last utan att derför riskera det ringaste. En sådan kontroll synes mig ligga i det af Högsta Domstolen framställda och af en reservant i Utskottet accepterade förslag, att hvarje sparbanksreglemente borde, innan banken träder i verksamhet, af offentlig myndighet pröfvas och godkännas så väl i afseende på dess laglighet, som dess ändamålsenlighet. Man kan visserligen anmärka, att, om reglementet icke innehåller några betryggande garantier, insättarne få skylla sig sjelfva, som icke bättre sett sig före, men jag hemställer, om man kan tro de personer, för hvilkas räkning sparbankerna äro inrättade, om förmåga att bedöma verkan af en mängd stadganden, i ett reglemente, som ofta kan vara svårt att fatta äfven för den vane juristen. Då man utan att olägenhet deraf försports kunnat, i afseende på så väl enskilda banker som aktiebolag, meddela föreskrift om deras reglementens fastställande af offentlig myndighet, ehuru de personer, som med sådana inrättningar träda i affärsförbindelse, i allmänhet ega vida större förmåga att bedöma soliditeten af den institution, med hvilken de inlåta sig i aftal, än man kan påräkna hos insättarne i en sparbank, synes det mig icke innebära något vådligt band på aftalsfriheten, att föreskrifva detsamma för sparbankerna. En annan lucka i förslagen synes mig vara bristen på föreskrift om en bakom direktionerna stående institution med rätt och pligt att öfvervaka direktionernas förvaltning, emottaga redovisning derför, utvälja direktionsledamöter, revisorer m. m. Önskligt vore, om man i kommunerna kunde få en sådan öfvervakande myndighet; men då man icke lär kunna i lag stadga en sådan skyldighet för kommunerna, torde det vara nödvändigt att meddela en ovilkorlig föreskrift derom, att ett visst antal principaler eller hufvudmän skola finnas för hvarje sparbank äfvensom ett allmänt stadgande om dessas åliggeranden.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag, för att framkalla en opinionsyttring från Första Kammaren, hvilket torde vara af vigt, i fall, såsom jag hoppas, en ny lag i detta ämne vid en annan riksdag kommer att framläggas, hemställa, att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag, måtte antaga §§ 1, 2 och 3 i Herr Ribbings reservation.

Herr von Koch: Då jag har någon del i stiftandet af en af våra största sparbanker, nemligen Stockholms läns sparbank, och jag derföre ansett mig skyldig att närmare taga reda på detta ämne, vill jag här yttra några ord. Jag blef då öfvertygad derom, att vissa åtgärder fordrades till betryggande af insätternes rätt, och dessa insättare äro, såsom den förste talaren riktigt anmärkt, till en stor del sådana, som icke kunnat "sig sjelfva förese". Här är nu fråga om mellan 40 och 50 millioner R:dr, ock om dessa sparbanker skötas väl, kunna om några år deras fonder vara fördubblade. Det

torde derföre vara af vigt att tillse, att dessa inrättningar icke missvårdas, och att det icke uppstår fruktan för sparbanker i allmänhet, derigenom att en eller annan af dem faller. Erfarenheten från andra länder lär oss, att, när en sådan bank faller, så uppstår misstroende för alla, och om det skulle uppstå ett anlopp mot sparbankerna, hvar stå vi då? Jag vill nämna, att det är mig särskildt bekant, att efter missväxtsåren 1867 och 1868 var det icke på grund af misstroende, men i följd af den stora nöden i en provins, ett sådant anlopp på en sparbank, att, om icke välvillige direktörer anlitat sin egen kredit, hade möjligen olycka inträffat, ehuru denna sparbank var fullt säker och väl skött. I allt fall tror jag det vara angeläget att hafva någon kontroll.

Då jag begärt ordet har detta skett, icke för att uppehålla Kamraren med någon genomgående granskning af de särskilda paragraferna, enär lagen redan är fallen, utan för att, likasom den förste talaren gjorde, fästa uppmärksamheten derpå, att det är nödvändigt att Kongl. kungörelsen den 22 Maj 1861, angående sparbanksreglementes fastställande af Konungens Befallningshafvande, måtte blifva återkallad, och att Kongl. Maj:t måtte, i likhet med hvad förut skett, låta i något departement verkställa denna granskning. Om detta skedde i samma departement, som har hand om de enskilda bankerna och af samma tjensteman, som verkställer granskning af deras reglementen och bör hafva fullkomlig kännedom om bank-lagstiftningen, och som lätt bör kunna få fullständig kännedom om denna lagstiftning i andra länder, tror jag det vara en stor besparing äfven i arbetskrafter och en garanti, att arbetet blefve bättre gjordt, än nu då det sker hos Konungens Befallningshafvande. Med all respekt för Konungens Befallningshafvande och deras landsekreterare och länsnotarier, så tror jag likväl, att med den mängd kuranta göromål, hvarmed dessa äro öfverlastade, man icke kan vänta, att de skola hafva tid att egna den uppmärksamhet åt denna granskning, som erfordras. Dessutom, när detta arbete sker på 24 olika ställen, är det naturligt, att helt olika föreställningssätt, praxis och formulär för reglementen skola göra sig gällande. Jag är visserligen en bland dem, som högeligen önska, att Kongl. Maj:t måtte befrias från denna massa små bestyr, som alltför väl kunna öfverlemnas till andra myndigheter, men deremot går jag icke så långt, att jag vill, att Kongl. Maj:t skall befria sig ifrån hvad jag anser vara ett passande *regeringsbestyr*, som detta otvifvelaktigt är. Genom att denna granskning kommer att ske på ett ställe af sakkunniga personer, skulle man ock få denna enighet i handläggningen, som väl är värd att eftersträfvä i författnings- och dermed nära befryndade ämnen.

Jag har antydt, att jag var med om stiftandet af Stockholms läns sparbank år 1862. Då var 1861 års författning utkommen. Vi ansågo emellertid nödigt att, till allmänhetens betryggande, ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om stadfästelse å sparbankens reglemente. Ehuru det bland stiftarne funnos många utmärkta personer, väl förfarne i detta hänseende, inträffade det, att Kongl. Maj:t, vid underdånig föredragning, fann det uppgjorda reglementet behäftadt med

åtskilliga fel, på grund hvaraf Kongl. Maj:t genom resolution den 27 Juni 1862 fann godt "att, med åtskilliga nödiga ansedda ändringar och tillägg uti vissa delar af det ingifna förslaget, i nåder gilla och fastställa" sparbankens reglemente. Dessa anmärkningar voro af den beskaffenhet, att vi erkände till fullo deras befogenhet och mottogo dem med största tacksamhet. Jag tror jemväl, att hvarje sparbanks-styrelse, som icke har annan afsigt än att befordra *inrättningens* framgång, skulle vara högst tacksam för att få det bästa möjliga i den vägen; och jag föreställer mig, att detta skulle erhållas på det antydda sättet, att i en regeringsbyrå under något departement denna granskning af sparbankernas reglementen blefve af fullt sakkunnige män verkställd.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag befinner mig i samma belägenhet som den näst föregående talaren, att jag väl i Utskottet deltagit i detta ärendes behandling, men icke varit närvarande vid betänkandets slutliga justering, hvarföre jag icke återfinnes bland reservanternas antal, som jag annars möjligen skulle hafva tillhört.

Då emellertid frågan genom Andra Kammarens beslut redan fallit, torde det icke vara skäl att spilla mycken tid på densamma; men likväl, om man anser det vara af vigt, att någon lagstiftning för sparbankerna åstadkommes, torde det vara skäl, att Första Kammaren fattar ett beslut, som kan komma att tjena till stöd för ett möjligen blifvande förslag vid nästa riksdag. Att en sådan framställning skulle hafva utsigt till framgång, äfven i Andra Kammaren, anser jag vara temligen troligt, då frågan nu blifvit der afgjord med en så ringa majoritet.

Att en lagstiftning i detta ämne är önskvärd, är för mig alldeles klart. Jag har visserligen hört från många håll anföras, att, då våra sparbanker hittills utvecklat sig på en helt och hållet frivillig grund, borde man låta dem fortgå på denna väg. Jag erkänner också, att de hittills utvecklat en förtjenstfull verksamhet, men det saknas dock icke exempel derpå, att sådana inrättningar gjort betydliga förluster; och jag tror, att staten med det snaraste bör uppställa några allmänna bestämmelser för deras handhavande och detta så mycket mera som sparbankerna, hvilka förr i allmänhet varit större centraliserade inrättningar, numera börjat öfvergå till lokala och kommunala institutioner, hvaraf följderna måste blifva att de ofta komma att förvaltas af personer, som sakna nödig affärsvana. Jag tycker mig hafva märkt, att sparbankerna på flera ställen börjat visa symptom till urartande från sin egentliga bestämmelse i två riktningar. Den ena är, att de börjat öfvergå från att vara egentliga besparingsanstalter till låneanstalter, och att det hufvudsakliga intresset, som i afseende på dem gör sig gällande, är beredandet af lätta lånetillfällen; den andra riktningen är, att de på ett eller annat sätt vilja frångå den rena karakteren af sparbanker och öfvergå till anstalter beräknade för vinst, visserligen icke direkt enskild vinst, men indirekt afseende att bereda kommunerna tillgång på en kassa för att lätta deras utgifter. Jag tillåter mig härpå nämna ett exempel. Då jag såsom landshöfding skulle fastställa ett reglemente för en sparbank, som en viss

kommun ämnade inrätta, och dervid framställde en anmärkning, syftande derhän, att någon begränsning för användande af reservfonden icke fanns i reglementet intagen, så svarades derpå uppriktigt, att i sådant fall ville man icke hafva någon sparbank, emedan man just ämnat inrätta sparbanken för att få en kassa, som kunde vara god att hafva för kommunens behof. Vid sådant förhållande torde det vara nödvändigt, att staten uppställer några allmänna reglor, som skydda insättarnes rätt, i synnerhet som dessa i allmänhet tillhöra en klass, som i ett eller annat afseende kan anses stå nästan i samma kategori som omyndige.

Hvad bestämmelsen i 1:sta punkten rör, skulle jag visserligen anse riktigast att Konungens Befallningshafvandes stadfästelse skulle erfordras. men då jag, med den kännedom jag har om frågans ställning i Andra Kammaren, anser att till en sådan bestämmelse vore omöjligt att skaffa bifall derstädes, tror jag det vara skäl att taga *något*, om man också ej kan få *allt*.

Herr Gegerfelt: Det synes mig icke finnas det ringaste skäl, hvarföre icke denna fråga, ehuru fallen i Andra Kammaren, skulle här erhålla den fullständiga och genomgående granskning, som kommit en föregående fråga under enahanda förhållande till del. Det torde icke vara tvifvel underkastadt, att denna fråga skall återkomma, enär behofvet af en lagstiftning för sparbankerna är allmänt erkänt. Den utgång frågan erhållit i Andra Kammaren kan fastmera tolkas såsom ett ytterligare bevis på behofvet af en sådan lagstiftning. Hvarje försök att undandraga sig nödiga kontroller är just ett bevis på, att sådana behövas; och anledning saknas icke, att sparbanker inrättats hufvudsakligen för att åstadkomma den "lånerätt", som spelt en rol i våra riksdagsförhandlingar. Kongl. Maj:t yttrar i sin proposition: "att det vore af vikt, att icke genom stränga reglementariska föreskrifter må undertryckas och qväfvas det allmänna medborgerliga intresse, som kallar till lif samt på ett i allmänhet synnerligen förtjenstfullt sätt skött och förkofrat de många i vårt land nu befintliga sparbanksinrättningar, men å andra sidan funnit bestämmelser erforderliga angående ansvarigheten för dem, hvilka handhafva sparbankernas förvaltning, samt i fråga om rättigheten att disponera öfver deras vinstmedel, äfvensom vissa stadganden böra meddelas för att betrygga insättares rätt och säkerhet". I förstnämnda hänseendet torde icke med skäl anmärkning kunna göras mot Kongl. Maj:ts proposition. Deremot kan man hysa tvekan huruvida en nödig säkerhet derigenom vinnes, ehuru Andra Kammarens beslut visat, att mera blifvit fördradt än som under närvarande förhållanden kunnat genomföras.

I afseende härpå skulle jag för min del, i likhet med en föregående talare, anse nödigt, att bestämmelser finnes derom, att vid sidan af eller öfver styrelsen borde finnas hufvudmän eller någon deremot svarande myndighet, som skulle åligga att tillsätta styrelsen, att utse revisorer, att tillse det stadgarne af styrelsen efterlefdes etc.; ty eljest skulle styrelsens myndighet vara okontrollerad; och hvarje okontrollerad myndighet har lätt att urarta. Den kontroll, som här är anförtrodd åt Landsting och Konungens Befallningshafvande, är

icke nog. Vidare torde det vara nödvändigt att skaffa sig visshet om, att dessa hufvudmän verkligen åtaga sig en sådan förbindelse, som med denna befattning afsåges. I detta hänseende har komitéen föreskrifvit, att dessa skulle egenhändigt inskrifva sina namn i en hos sparbanken förvarad liggare, och att denna förteckning skulle inlemnas till domstolen i orten för att i dess protokoll intagas.

Deremot kan jag icke dela den anmärkning som gjorts, att föreskrift borde meddelas om vilkoren för läns utlemnande. Jag tror icke, att derom kan reglementeras, utan att det i detta hänseende är lämpligast, att revisorerne, Konungens Befallningshafvande och Landsting m. fl. ega tillse att nödig säkerhet vinnes.

Angående behovet af en föreskrift, att sparbanksreglemente alltid borde behörigen fastställas, får jag för min del säga, att jag anser sådant icke behöfligt. Innefattar reglementet mot lag stridande stadganden, komma desamma icke att vinna tillämpning och Konungens Befallningshafvande böra ega rätt att, såsom i förslaget blifvit för ett särskildt fall bestämdt, i allmänhet förbjuda försättande af en sparbanksrörelse, som strider mot gällande författningar. Rörelsens natur fordrar detta. Härmed må vara huru som helst, men att uppdraga åt Konungens Befallningshafvande en pröfningsrätt om reglementets ändamålsenlighet, synes mig ligga utom Konungens Befallningshafvandes befogenhet. Att reglementet öfverensstämmer med lag synes mig vara allt hvad som kan fordras.

Jag har i de följande paragraferna några anmärkningar att göra, som det likväl icke torde vara lämpligt att anföra nu; men på de skäl som jag anført, hufvudsakligen, ehuru ej i alla delar, instämmande i Herr Ribbings reservation, anhåller jag om proposition på återremiss.

Grefve Mörner, Oscar: Jag förenar mig med den siste talaren i yrkandet om återremiss. Det kan icke undfalla någon, att meningarne i denna fråga äro mycket skiljaktiga. För min del har jag reserverat mig och ansett förslaget innehålla åtskilliga bristfälligheter. Vi hafva här också hört olika meningar göra sig gällande. Om en sak är man dock ense, och det är, att en lag i ämnet är behöflig, och att det af Kongl. Maj:t framställda förslag i sina hufvudgrunder är godt. Heldre likväl än att man skulle ställa sig här och formulera ett redaktionsförslag, som icke kan till någon åtgärd föranleda vid denna riksdag, vill jag för min del hemställa, om det icke vore lämpligt, att Kammaren återremitterade förslaget, hvarigenom man har uttryckt, att man icke precist antager denna lag på sätt den nu blifvit framställd, men icke heller anser de mot densamma gjorda anmärkningar vara af den beskaffenhet, att lagen bör förkastas, och att önskligt vore att ett sådant lagförslag ånyo framkomme ju förr desto heldre.

Jag vill icke ingå i pröfning af de särskilda delarne af förslaget, utan inskränker mig att yrka återremiss, på det att ärendet vid en blifvande riksdag måtte åter framkomma.

Herr Beckman: Det har temligen allmänt blifvit erkänt, att

en lag af sådan syftning som denna är behöflig. Det har också af några talare, som i viss mån ogillat 1 § i detta förslag, blifvit erkänt, att man måste, då fråga är om stiftande af en lag för sparbankerna, förfara försigtigt. Jag tror, att denna omständighet behöfver i någon måtto releveras och ytterligare behjertas. Dessa institutioner äro uppvuxna såsom frukter af en patriotisk verksamhet af personer, hvilka icke skytt att offra besvär och arbete, ja, mången gång äfven medel för den goda saken; och dessa institutioner kunna ej förblifva hvad de äro, utan att samma intresse finnes, utan att samma välvillighet att offra något för sina medmänniskors bästa, som den, hvilken åt dessa institutioner gifvit upphof, fortfarande förefinnes. Det är då af vikt, att man icke lagstiftar för dessa institutioner på sådant sätt, att de förvandlas till något helt annat än hvad de nu äro, att de förlora sin utmärkande karakter och den moraliska betydelse, som finnes i deras verksamhet, och hvilken gör dem till frivilliga välgörenhetsanstalter. Kongl. Maj:t synes mig hafva tagit detta i behörigt afseende, men deremot tror jag för min del, att detta icke behörigen afses af dem, hvilka önska strängare kontroller redan vid denna första paragraf i lagen.

De föregående talare, hvilka yrkade återremiss, hafva icke varit sinsemellan öfverens hvad med en återremiss skulle åsyftas. En talare har yrkat, att lagen skulle innehålla bestämmelser om vissa hufvudmän eller principaler för sparbankerna, men framförallt accentuerade han, att reglementet borde af Konungens Befallningshafvande eller annan auktoritet fastställas; en annan talare har yrkat, att denna fastställelse skulle ske af Kongl. Maj:t omedelbart. Här finnes således icke enighet emellan dessa talare om hvad som skulle vinnas genom en återremiss. För min del måste jag säga, att jag icke tror, att en mängd bestämmelser angående reglementenas innehåll skulle utgöra en vinst för den stora sak, som här är fråga om. Det sätt, hvarpå lagen mottogs af Andra Kammaren, har djupare grund än den någon af de föregående talarne angifvit, eller en önskan, att man måtte kunna förvandla dessa institutioner till lånebanker. Jag tror fastmer, att det i denna tveksamhet att antaga äfven de mildare bestämmelser, som här äro gifna, förräder sig en farhåga i den ofvanför af mig nämnda syftningen. En sådan är dock otvifvelaktigt med hänsyn till här framställda förslag grundlös, och jag hoppas, att ett närmare öfvervägande af hvad detsamma innefattar — huru konsekvent och varsamt det behandlar dessa ömtåliga institutioner — skall en annan gång äfven i Medkammaren medföra det resultat, att hvad lagen nu innehåller skall komma att godkännas. Deremot tror jag, att en riktig känsla skall uppresa sig emot så beskaffade kontroller och bestämmelser, som här blifvit af några talare fordrade, enär derigenom karakteren af dessa institutioner skulle alldeles förändras. Det är likväl icke fallet, såsom någon påstått, att, om första paragrafen, sådan den blifvit af Utskottet föreslagen, antages, sparbankerna komma att stå alldeles utan kontroll. En sådan föreskrifves verkligen i följande paragrafer. Visserligen har en talare ansett den kontroll, som föreslås, vara af ringa eller ingen betydelse. Reglementets laglighet har dock Konungens Befallningshafvande till-

fälle att kontrollera, enär detsamma skall till Konungens Befallningshafvande inlemnas; och om i detsamma sådana föreskrifter finnas, som för Konungens Befallningshafvande ådagalägga, att en noggrannare kontroll öfver bankens verksamhet erfordras, har Konungens Befallningshafvande, enligt bestämmelserna i 6 §, tillfälle att utöfva denna och äfven vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för att betrygga bankens säkerhet. Hvad härutöfver blefve stadgadt komme endast att lägga ytterligare hinder för antagande af denna lag, hvilken alla erkänna vara i viss mån nödvändig, men hvilken kan blifva välgörande i samma mån den å ena sidan betryggar mot allt för svåra missbruk, å den andra undviker sådana reglementariska föreskrifter, som äro egnade att förqväfva den medborgerliga anda, hvilken ensam förmår uppehålla dessa institutioner. Det är klart, att något annat än det medborgerliga intresset icke kan bära upp dem, om de skola förblifva hvad de nu äro. Någon vinst för de enskilde får nemligen alls icke komma i fråga; den vinst, som uppstår, får användas allenast för allmänna välgörenhetsändamål och icke ens detta förr än för konsoliderande af banken blifvit såsom reservfond afsatta 10 procent utöfver sjelfva kapitalbehållningen. Detta tyckes väl vara ganska betryggande, och skulle derjemte i näst sista paragrafen blifva antaget antingen Kongl. Maj:ts förslag, eller ock det som af åtskilliga reservanter blifvit framställt, angående användande af den behållning, som uppstår vid sparbanks upplösning, så skulle säkerheten i detta hänseende emot obehöriga syften komma att blifva ännu större, då en sparbanks delegare och styrelse aldrig kunde beräkna att för skenbart allmännyttiga men i grunden egennyttiga ändamål få disponera den vinst, som banken lemna.

Denna lag, sådan den föreligger i Utskottets förslag, tyckes sålunda vara beräknad att stärka och befordra det patriotiska tänkesätt, som fostrat och hittills hållit dessa institutioner vid lif. Jag tror ock att den bereder nog säkerhet för dem, som insätta medel i sparbankerna, helst man dervid jemväl kan räkna på det omdöme som insättarne hafva, om icke om sjelfva reglementets ändamålsenlighet, så likväl om det uppoffrande nitet och den goda afsigten hos dem, som förvalta dessa institutioner. Då man dessutom genom denna lag blir betryggad mot faran af åtminstone allt för grofva missbruk i denna förvaltning, så synes mig lagen vara nöjaktig.

Jag får på grund häraf yrka bifall till 1 §. sådan den i Utskottets förslag föreligger.

Grefve Ehrensvärd: Sedan återremiss blifvit yrkad, skall jag för min del icke förlänga diskussionen. Det är på grund af Herr Gegerfelts yttrande, som jag ber att få förena mig i hans yrkande om återremiss. I ett fall skiljer jag mig likväl från honom och vill därför anföra mina skäl. Herr Gegerfelt ansåg, att någon pröfning eller fastställelse af sparbankernas reglementen icke erfordrades, utan att det vore tillräckligt, att dessa inlemnades till Konungens Befallningshafvande. Jag tror likväl, att en sådan pröfning måste ega rum antingen den skall ske hos Konungens Befallningshafvande eller,

eller, såsom Herr von Koch förordat, hos Kongl. Maj:t. Jag har sett ett sparbanksreglemente, som, bland åtskilliga goda föreskrifter, innehöll en, som icke kunde anses fullt lämplig. Der stod nemligen, att sparbankens medel skulle utlånas uteslutande till bankens principaler och direktörer. Hade nu icke ett sådant reglemente blifvit inlemnadt till fastställelse, hade det blifvit gällande. Nu blef det naturligen ändradt. Jag tror visserligen, att i tidernas längd sådana reglementen icke komma att skrivas, men vi hafva för närvarande icke någon vissnet derom, och derfore torde en pröfningsrätt böra finnas hos någon myndighet. För sakens egen skull anser jag det vara af vigt, att reglementet blir pröfvadt, så att detsamma icke kommer att innehålla stadganden, som dels stå i strid med sparbankens syfte och dels innebära bestämmelser, hvilka äro mindre ändamålsenliga.

Jag får således yrka återremiss.

Friherre Nordenfalk: Då första paragrafen i Utskottets förslag till stadga för sparbankerna är till fullo öfverensstämmande med samma § i den Kongl. propositionen i samma ämne, är jag förvissad, att ett bättre försvar än det jag kan åvägabringa, skall komma densamma till del, innan Kammaren, för sin del, går att fatta beslut om dess öde. Men då jag inom Utskottet hyllat den mening, som blef dess pluralitets, ber jag dock få nämna några ord.

Jag kan icke neka, att, sedan jag läst komiterades förslag till stadga för sparbankerna och högsta domstolens anmärkningar rörande detsamma, jag till en början fann Kongl. Maj:ts förslag nog obestämdt. Men ju mer jag hann intränga i ämnet och genom de upplysningar, som lemnades under de långa diskussioner, som inom Utskottet egde rum innan frågan der bragtes till afgörande, fann jag den medelväg, som af Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagits, för närvarande vara den lämpligaste. Det är ej att förbise, det vi här lagstifta icke för en institution, som skall komma att finnas, utan för en redan befintlig. Jag tror det, vid ett sådant förhållande, på det att ej någon menlig rubbing med afseende å de nuvarande sparbankerna må inträda, vara nödvändigt undvika att gå till de yttersta gränserna af reglementerande. Riktigheten af denna åsigt synes mig och hafva fått en bekräftelse genom den utgång, som frågan i Andra Kammaren fått.

De beklagliga förhållanden, som inom Utskottet anfördes såsom bevis för det mindre goda sätt, på hvilket åtskilliga sparbanker förvaltades, gjorde det för Utskottet tydligt, att en lag rörande dylika med det snaraste måste komma till stånd. Man hade då att välja mellan försöket att möjligen först framdeles åstadkomma en fullständig och detaljerad lag eller utsigten att för det närvarande erhålla en stadga, som någorlunda uppfyllde de förnämligaste egenkaperna, man ansåg erfordriga hos en dylik.

Det kanske viktigaste anspråk, man synes mig böra ställa på en lag för våra sparbanks-institutioner, är det, att åstadkomma of-

fentlighet i sättet för deras förvaltning. Och detta tror jag med förslagens antagande vore vunnet.

Skulle man deremot gå så långt, som någon talare yrkat, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle pröfva *ändamålsenligheten* af de uppgjorda reglementena, tror jag att det skall dröja rätt länge innan behöfligheten af en sådan lag komme så in i det allmänna rättsmedvetandet, att den kunde vinna båda Kamrarnes bifall.

Då jag ej kan finna någon möjlighet att få det möjligen bästa, ser jag dock härvid ingenting som hindrar att taga det goda, och jag yrkar, att börja med, på denna grund bifall till 1:a §:n.

Herr Hasselrot: Jag har ej inom Utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga, så att jag ej har någon skyldighet att försvara det lagförslag, som nu föreligger till behandling, men enär jag funnit detta lagförslag godt, anhåller jag nu om bifall till den nu föreslagna 1:a §:n. Vi ega för närvarande i vårt land 240 sparbanker, som förvalta ett kapital af öfver 40 millioner riksdaler. Man har aldrig erfarit, att några missbruk vid deras förvaltning egt rum eller att någon, som haft penningar insatta i en dylik institution, gjort förlust derå. Af detta förhållande skulle man kunna draga den slutsats, att en lagstiftning för våra sparbanker ej vore behöflig. Jag, för min del, anser dock nödvändigt, för att vi skola ega någon visshet om fortfarandet af detta lyckliga förhållande, att lagstiftningsåtgärder vidtagas, genom hvilka en nödig kontroll öfver förvaltningen kan vinnas.

Då nu mellan de två ytterligheterna, att lemna full frihet utan alla kontroller, och att reglementera i detalj, hvilket komiterade gjort, Kongl. Maj:ts förslag intager en, såsom mig synes, lycklig medelväg, så kan jag ej annat än yrka bifall till detsamma, och det desto heldre, som man af Andra Kammarens redan fattade beslut erfarit att denna Kammarare ansett, att Kongl. Maj:t redan gått för långt i -- detaljerade bestämmelser.

Friherre af Ugglas: Att en lagstiftning angående sparbankerna blifvit allt mer och mer af behofvet påkallad, tror jag hvar och en skall i större eller mindre mån erkänna. Men då jag framhåller detta behof, måste jag, å andra sidan, tillägga, att sparbankerna hittills i vårt land förvaltas på ett synnerligen tillfredsställande sätt, på ett sätt som, enligt min tanke, utgör ett af de vackraste bevis, som kan anföras på Svensk redbarhet. Men det saknas dock ej exempel på att mindre omsorg blifvit iakttagen vid dessa inrättingars förvaltning och att förluster till följd deraf kunnat inträffa. Det var under intrycket af en sådan åsigt, som Kongl. Maj:t för några år tillbaka tillsatte en komité, för att taga frågan i öfvervägande, en komité, sammansatt af personer, hvilkas erfarenhet och skicklighet i dessa ämnen var särdeles stor, och det är frukten af dessa personers arbete, som föreligger i den handling, som vi här finna under benämning komitéens utlåtande.

För min del vill jag erkänna, att komiterade i ett eller annat afseende gått för långt i detaljbestämmelser, men jag finner, å andra

sidan, att Lag-Utskottet inslagit en alldeles motsatt väg och att ett, enligt min tanke, stort fel i dess förslag är, att det i några de väsendtligaste delarne af frågan alls icke lagstiftar.

Frågan är redan vid denna riksdag fallen, men jag tror det vara af vigt, att ej Kammarerna, genom ett bifall till Lag-Utskottets förslag i dess helhet, visar sig vilja godkänna det oförändradt, utan, på sätt flere föregående talare yrkat, genom en återremiss gifver tillkänna den tanken, att, i vissa delar af detsamma, stadganden, byggda på andra grunder än de föreslagna, äro önskvärda och af behöfvat påkallade. Då jag ej ämnar vidare yttra mig i denna fråga, anhåller jag nu att i största korthet få framställa de anmärkningar, jag mot förslaget finner mig böra göra.

Hvad först denna paragraf angår, så delar jag till fullo den åsigt, som, beträffande densamma, af föregående talare blifvit omfattad, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fortfarande såsom hittills bör ega rätt att pröfva och fastställa reglementena för dessa institutioner. Jag anser det ej vara skäl att frångå en sedvänja, som under tidernas lopp utvecklats sig, så att det redan hör till undantagen, att ej, vid utfärdandet af ett sparbanksreglemente, detsamma underställes Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning och stadfästelse. Och för att bestyrka huru behöflig en sådan pröfning ofta är, skulle jag, lika med en talare på Götheborgsbanken, kunna anföra exempel på, hvilka besynnerliga stadganden kunna inkomma i förslagen till dylika reglementen, hvarom jag haft tillfälle att förvärfva erfarenhet, under den tid jag såsom Landshöfding hade att pröfva dylika frågor. Dessutom anser jag det vara af största vigt, att den allmänhet, som företrädesvis begagnar sig af dessa inrättningar, och som ej kan sägas fullt förstå och intränga i dylika frågor, må ega den trygghet, som alltid är att finna deri, att en offentlig myndighet uttalat sig rörande reglementets beskaffenhet. Jag tror således, att det vore lyckligt, om denna rätt fortfarande bibehölles åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Min andra anmärkning mot förslaget angår den omständighet, att detsamma ej innehåller något stadgande, att hufvudmän skola finnas. Förslaget talar visserligen om hufvudmän, men bestämmer hvarken antalet eller ens att de skola finnas, och jag måste förklara, att, om ej kommunen är den som inrättat en sparbank, så anser jag nödvändigt att i lagen utsättes, att hufvudmän skola finnas, äfvensom att ett visst minimiantal bestämmes; en föreskrift, som skulle motsvaras af hvad som stadgas angående inrättandet af enskilda banker. Der föreskrifves, att sådana banker ej må komma till stånd med mindre delegarnes antal uppgår till 30. I en sparbankslag synes mig ovillkorligen ett stadgande, som bestämmer antalet hufvudmän, böra finnas.

Mitt tredje skäl till anmärkning består deri, att lagen ej innehåller någon föreskrift om sparbanksmedlens förvaltning. För min del skulle jag helst önska, att lagen innehölle en närmare bestämmelse om villkoren för medlens utlånande. Men som jag vet, att detta anses komma att möta allt för stort motstånd, skall jag ej yrka derpå. Jag fordrar dock, att i lagen står, att hvarje reglemente för

en sparbank skall innehålla föreskrift om de insatta medlens förvaltning. Jag anser detta vara af ett oafvisligt behof påkalladt, om man besinnar att, på sätt Grefve Wachtmeister anmärkt, under sista tiden sparbankerna börjat frångå sitt ursprungliga ändamål och, i stället för att förut vara uppsamlare af medel, blifvit förvandlade till låneanstalter. Och jag vet sparbanker, som ej kommit till stånd, om ej i orten funnits ett behof att låna penningar. Under sådana förhållanden torde ej kunna bestridas, att det är nödvändigt att bestämmelser intagas i reglementet, som angifva villkoren för sparbanksmedlens utlåning, så att missbruk härvid förekommas.

Som sagdt, frågan är fallen, och det må hafva varit orätt, att jag besvärat Kammaren, men jag har i korthet velat yttra mig, för att dermed gifva tillkänna min tanke om angelägenheten deraf, att Kammaren måtte återremittera detta betänkande, såsom ett uttryck, att Kammaren anser en lagstiftning i detta fall nödvändig och att denna bör tydligare och beständare uttrycka hvad som är erforderligt, än den af Lag-Utskottet föreslagna.

Herr Beckman: Det exempel, en ledamot från Götheborg anført på huru illa reglementen kunna vara beskaffade, var visserligen ett ganska slående bevis för att reglementen kunna uppgöras illa, men jag hemställer om Konungens Befallningshafvande, i fall ett sådant reglemente varit till denna myndighet ingifvet, kunnat under närvarande förhållanden underkänna detsamma på grund att det varit lagstridigt.

Men deremot synes mig troligt att ifrågavarande förslag, om det blefve gällande såsom lag, skulle förebygga dylika reglementen, som det nu omordade. Så vida nemligen derur anförda bestämning åsyftade att bereda hufvudmännen enskild vinst, så skulle samma bestämning, enligt ifrågavarande förslag, utesluta en dylik inrättning från de egentliga sparbankernas antal och förmåner.

U § innehåller just bestämmelser, som hindra så beskaffade institutioner, hvilka ej äro sparbanker i egentlig mening, att taga sig någon fördel af denna sparbankslag.

För de egentliga sparbankerna åter, hvilka äro frukter af medborgerlig nitälskan, tror jag ej det vore klokt att stifta strängare lagar än denna. Gör man det, så torde det hafva den följden, att sparbanker i den mening, som vi vilja fatta ordet, komme att upphöra att existera. Detta gäller äfven bestämmelser att hufvudmän ovilkorligen skola finnas. Förslaget, sådant det här föreligger, förutsätter väl i allmänhet, att hufvudmän eller styrelseledamöter skola finnas, men förutsätter äfven, att dessa bägge funktioner kunna vara förenade hos samma personer, hvilket synes mig riktigt. Jag har hört ganska starka tvifvel framkastas, huruvida det på sina ställen skulle vara möjligt att tillvägabringa så välgörande inrättningar, som sparbankerna, derest de, som vilja förena sig om att stifta en sådan, också skulle vara ovilkorligen nödsakade att se sig om efter en slags öfverstyrelse i män hvilka utan att vara så intresserade, att de sjelfva omfattat saken, blefve underkastade betydligt ansvar. Jag tror derföre fortfarande, att det är klokast att bibehålla denna paragraf i det

skick den är. Förmodligen skulle till en obestämd framtid komma att uppskjutas all lagstiftning i detta ärende, derest Första Kammar-
 ren nu uttalade den opinionen, att fastställelse af reglementet ovil-
 korligen borde fordras, och att hufvudmän ovilkorligen skulle finnas.
 Det beror alltså på hvars och ens mening angående behovet af denna
 lagstiftning, om han skall yrka det ena eller det andra. Samtidigt
 skall icke en strängare lag på lång tid vinna erkännande. För öf-
 rigt är det icke rätt att säga, att man genom uteslutande af ålig-
 gandet att söka reglementets stadfästelse skulle gå ifrån det hittills
 häfdvunna bruket, enär det visserligen är sannt, att fastställelse gan-
 ska ofta begärts. Detta har dock icke alltid skett; och enligt lagen
 har man ju haft frihet att begära eller icke begära denna faststäl-
 lelse, alldeles så som i förslaget förekommer. Jag yrkar bifall.

Grefve Mörner. Axel: Då de fleste talare som hittills yttrat
 sig hafva uttalat sin benägenhet för meddelande af föreskrifter i af-
 seende å sparbankerna och deras verksamhet, torde kanske äfven
 den, som hyser en derifrån afvikande åsigt, böra yttra något i sa-
 ken, på det att man icke må anse att alla eller öfverhufvud fler-
 talet äro i denna sak eniga. Detta torde vara af desto större vikt,
 då återremiss blifvit yrkad, så att de här uttalade meningarne må
 utgöra exponenter af de olika tänkesätten inom Kammarerna.

Innan Kongl. Maj:t, efter emottagande af yttrandet från den för
 frågans utredande nedsatta komité, aflät sin nådiga proposition till
 denna Riksdag infördade Kongl. Maj:t utlåtande i ämnet från rikets
 samtliga hushållningssällskaper och andra myndigheter. Dessa utlåt-
 anden inkommo äfven, och innehöllo naturligtvis olika åsikter. Åt-
 skilliga förordade ett grundligt reglementerande i sparbanksväsendets
 alla detaljer, meddelande af föreskrifter på hvad sätt och mot hvad
 säkerhet utlåningar skulle få verkställas med mera dylikt; andra åter
 afstyrkte hvarje generellt reglementerande i denna sak. Bland dessa
 sednare voro Södermanlands läns hushållningssällskap samt Konun-
 gens Befällningshafvande i Carlstad, hvilkas yttranden voro af un-
 gefär enahanda innehåll och hvilka tillstyrkte, att det vore bäst att
 låta bero vid det tillstånd, hvori sparbanksväsendet för närvarande
 befunne sig. Då man tager i betraktande, att den grund, hvarpå
 sparbankerna hufvudsakligen hvila, är frivilligt arbete, icke betaldt
 eller aflönadt, med ändamål att välvilligt söka skaffa dem, hvilkas
 kapitaler äro så små, att de icke sjelfva med fördel kunna förränta
 dem, en nöjaktig afkastning af desamma, så kan det lätt hända, att,
 om denna grundval rubbas och man föreskrifver sådana vilkor för
 stiftande af en sparbank, att enskilda personer icke blifva lågade att
 underkasta sig ett sådant tvång, följderna blifver, att många, som nu
 med nöje och nit samverka till främjande af sparbankernas ändamål,
 komma att undandra dem sitt stöd samt att många, hvilka såsom
 hufvudmän eller principaler bidragit till dessa inrättningars framgång,
 skola skynda att afsäga sig detta förtroende samt slutligen åtskilliga
 af de nu existerande sparbankerna komme att upphöra. De torde vis-
 serligen kunna ersättas genom andra inrättningar, men dessa fin-
 ge icke samma karaktär af frivillighet och välgörenhet som de nuva-

rande hafva, hvilka under många år utan förlust men till stor fromma för delegarne skött sin verksamhet. Man har yttrat den åsigt, att just det resultat af sparbankernas verksamhet, som vi här hört omtalas och hvilket i korthet sagdt är, att de lyckats uppsamla 46,000,000 R:dr, skulle vara ett skäl för att nu gifva detaljerade föreskrifter i afseende på deras förvaltning. Mig synes, att detta resultat snarare bör utgöra en uppmaning att låta sparbankerna fortgå på den väg der de hittills med ett så lyckligt resultat fått fritt utveckla sig; för min del skulle jag tro, att det högsta man i detta fall kan vidgöra vore att bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet med de af Lag-Utskottet deri viktagna modifikationerna, men ännu hellre skulle jag önska, att ej ens detta förslag blefve antaget, utan att det öfverlemnades åt de orter der sparbanker äro af nöden, att sjelfva gå i författning om de foreskrifter, som de kunna finna ändamålsenliga. Erfarenheten har dessutom visat, att de flesta sparbanker sökt stadfästelse å sina reglementen och säkerligen kommer en sparbank med ett stadfästadt reglemente, att i de flesta fall vinna mera förtroende än en, hvars reglemente icke är stadfästadt. Jag tror, att i denna omständighet ligger en trygghet derför, att sparbanker endast undantagsvis komma att inrättas utan att söka fastställelse å sina reglementen, men jag vill icke bidraga till att tvinga dem att ovillkorligen söka sådan, utan önskar jag, att de må äga att i allt hvad denna sak rör tillvägagå på det sätt dem sjelfva lämpligast synes. På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag anhålla om afslag på den föredragna paragrafen.

Herr Statsrådet Berg: Jag tviflar icke att ju flertalet af denna Kammarens ledamöter anser en lagstiftning i detta ärende nödvändig. Just den omständigheten, att sparbankerna i allmänhet hittills blifvit väl skötta synes mig angifva att rätta tidpunkten nu är inne, då lagstiftningen bör införas, ty om man dröjer dermed till dess erfarenheten visat, att möjligen någon sparbank missbrukat det förtroende, som varit honom lemnadt, så kommer man för sent. Huru denna lagstiftning bör inrättas, huru vidsträckt den bör blifva, måste naturligtvis vara en fråga af stor svårighet att besvara, då man finner de olika åsikter, hvilka såväl inom denna Kammare, som isynnerhet inom Andra Kammaren blifvit härom uttalade. Å ena sidan anser man det nu framlagda förslaget vara alltför ofullständigt, och å den andra deremot vill man deri finna alltför inskränkande bestämmelser. Den förra sidan af saken har isynnerhet här blifvit framhållen. Det torde emellertid ej gerna låta sig göra att i en lag sådan som denna, hvilken skulle blifva af civillags natur, intaga sådana reglementariska stadganden, som kunde lägga band på den fria verksamheten: såsom i fråga om de säkerheter, som böra godkännas; om borgen skall hafva företräde framför inteckning eller tvärtom, huru beskaffade inteckningarne skola vara för att godkännas o. s. v., och jag tror derföre, att man icke gerna härutinnan kan taga steget mycket längre än i Kongl. Maj:ts proposition och Lag-Utskottets betänkande skett.

Man har visserligen här sagt, att det borde åläggas dem, som vilja öppna en sparbank, att å sitt reglemente begära fastställelse af Konungens Befallningshafvande. och har man i denna fastställelse velat se en trygghet för insättarne. men för att detta ändamål skulle kunna vinnas genom fastställelse af reglementet, borde väl den granskning, som åläge Konungens Befallningshafvande, icke inskränkas till att blott tillse, att reglementet öfverensstämde med lagen, utan Konungens Befallningshafvande måste äfven ingå i pröfning af sjelfva den i reglementet upptagna grunden för förvaltningen och tillse, att genom denna tillräcklig trygghet kunde åstadkommas. Läger man denna förpligtelse på den myndighet, som skall meddela fastställelsen och skall denna fastställelse anses innefatta ett uttalande, att banken är byggd på så solida grunder, att man utan äfventyr kan anförtro sina medel åt densamma, så befarar jag att den myndighet, som sålunda i viss mån komme att genom sin fastställelse ikläda sig en, om ock blott moralisk garanti för riktigheten af de principer, som i reglementet finnas uttalade, troligen komme att föreskrifva sådana inskränkingar, att måhända många, hvilka skulle önska bilda sparbanker, komme att draga sig tillbaka derföre, att de blefve alltför bundna af reglementet. Skulle åter fastställelsen endast innefatta ett tillkännagifvande, att reglementet vore upprättadt i öfverensstämmelse med gällande lag, kan jag icke finna, att fastställelsen skulle komma att medföra någon synnerlig trygghet.

Härtill kommer vidare en annan omständighet, som man icke torde böra lemna ur sigte och den är, att sparbanksrörelsen är något till sin omfattning så obestämdt, att hvar och en individ kan i viss mån anses drifva sådan rörelse, ty det läser väl icke vara någon förment, att till förräntande och återbetalning emottaga pennningar af dem, som vilja anförtro honom sådana. Det är derföre mycket svårt att säga, om en institution, som bildat sig, för att emottaga pennningar till förräntande, är en sparbank eller icke. Jag tror derföre, att hvad man genom en sådan lag som denna hufvudsakligen bör söka åstadkomma, är att få bestämdt hvad, som nu är obestämdt, nemligen hvilka som ansvara för rörelsen, samt att söka biddraga dertill, att denna rörelse ej må kunna gå i det tysta, utan blifva föremål för offentlighet, samt att vederbörande myndigheter måtte erhålla rätt att ingripa i fall det skulle visa sig, att någon sparbank missbrukade det förtroende, som kommit densamma till del.

Man har äfven sagt, att det borde vara i lag stadgadt, att en sparbank skulle hafva ett visst antal hufvudmän, och till stöd för detta påstående åberopat, att det för privatbanksbolag finnes föreskrifvet, att dessa skola bestå af ett visst minimi antal lottegarer. Detta är väl sannt, men nämnda föreskrift förekommer icke uti en civillag, utan i en ekonomisk lag, som kan af Kongl. Maj:t ändras när som helst. Att en gång för alla bestämman ett visst antal hufvudmän, tror jag dessutom möta stor svårighet, ty att säga om 15 eller 50 är det rätta antalet, torde ej vara så lätt, utan måste detta få bero på den större eller mindre omfattningen af hvarje sparbanks verksamhet. Man har ju sett sparbanker verka ganska lyckligt och väl-

görande, hvilka varit stiftade endast af en eller två enskilda egen-
domsegare till förmån för sina underlydande.

Jag har redan talat om svårigheten att i en lag föreskrifva, huru
medlen skola förvaltas. Man skulle visserligen såsom några talare
yrkat kunna införa i lagen ett stadgande, att speciela bestämmelser
i detta hänseende borde finnas i de särskilda reglementena. Men
jag lemnar derhän, huruvida någon synnerlig fördel dermed kan an-
ses vunnin, såvida man ej tillika fordrade, att Konungens Befallnings-
hafvande skulle tillse, att dessa stadganden voro de bästa och ända-
målsenligaste, men häremot möter, såsom jag redan antydt, stora be-
tänkligheter.

Jag tror, att, om man vill åstadkomma en lagstiftning i ämnet
med förhoppning att åt densamma vinna framgång inom representa-
tionen, man icke bör fordra, att densamma uppfyller alla de önsk-
ningar man själf kan hafva, utan endast att den blifver uppställd så,
att den kan komma att godkännas af det stora flertalet. Och med
afseende å de uttalanden, som inom representationen blifvit gjorda,
tror jag för min del icke, att man vinner detta syftemål genom att
uppställa alltför stora fordringar.

Herr von Koch: I sjelfva frågan om lagens antagande tänker
jag icke yttra mig, utan tror, såsom Friherre af Ugglas sagt, att det
är bäst återförvisa ärendet; men i afseende på frågan, huruvida Re-
geringen bör meddela fastställelse å sparbankernas reglementen, fin-
ner jag mig, i anledning af den siste talarens yttrande, uppmanad
att säga några ord. Jag tror det vara ett värdigt föremål för re-
geringsmakten att hafva den saken om hand likaväl som den egnar
tillsyn åt privatbankerna. Man har åtminstone förr fäst det afseende
på denna saks vikt, att man skickat ut en af Sveriges förnämsta fi-
nansierer, nemligen Friherre Skogman, för att taga reda på huru
sparbankerna i utlandet voro beskaffade, sedan en af våra bästa
finansmän, nemligen Herr Santesson, först inrättat en sparbank. I
England har man ansett sparbankerna vara af den vikt, att, sedan
åtskilliga sparbanker ramlat och stora olyckor deraf inträffat, Rege-
ringen tog saken om hand. Sparbankerna stå der under öfverinseende
af en kabinetsledamot, nemligen densamme som har med postverket
att skaffa. Hvad det beträffar, att Regeringen skulle åtaga sig an-
svar derigenom, att den komme att fastställa reglemente för spar-
bankerna, så tror jag att detta ansvar blifver lika litet som det an-
svar Regeringen ådrager sig genom att lemna oktroy för en privat-
bank. Som jag förut nämnt, tror jag icke heller att det skulle blifva
något särdeles stort besvär för Regeringen att fastställa sparbanks-
reglementen. Af de särskilda sparbanksreglementena från olika de-
lar af landet kunde genom jemförelse inhemtas åtskilligt rörande hvad
som kunde vara ändamålsenligast att stadga, och sedan ett och an-
nat reglemente blifvit fastställt, kunde de öfriga i allmänhet, muta-
tis mutandis, skrivas efter ungefär samma formulär. Jag tror att
man är mera berättigad att vänta af Regeringen att den skall taga
vård om de fattigas och omyndigas medel än om deras, hvilka sätta
in sina besparingar i privatbankerna, ty dessa sistnämnda kunna nog

bättre se sig före. Fullkomligt instämmer jag i det yttrande som här blifvit fällt af en regeringsledamot att det icke är lämpligt att införa reglementariska stadganden i en civillag. Meddelandet af sådana stadganden anser jag tillhöra administrationen, hvilken dock så mycket heldre bör gripa sig an dermed, som ämnet nu blifvit föremål för allmän uppmärksamhet och det icke är så säkert när man kan få en proposition från Regeringen, som vinner Lag-Utskottets och sedermera Kamrarnes bifall. Nödigt är att något göres, och detta är något, som Regeringen kan göra när den vill, derigenom att den tager saken om hand och fastställer sparbanksreglementena, så att nödig trygghet måtte erhållas för de fyratiosex millioner, hvilka äro i sparbankerna insatta.

Herr Faxe: I denna sak likasom så ofta varit fallet, synes det mig, att man bör åtnöja sig med hvad som är godt äfven om man icke kan erhålla det aldra bästa. Af detta skäl samt på grund af hvad som blifvit af Herr Beckman och en talare från Statsrådsbanken framhållet, är det som jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Herr von Sydow: Då min framställning om antagande af Herr Ribbings förslag ej vunnit något understöd, så afstår jag derifrån och förenar mig med dem som yrkat återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf och sedan bifall till paragrafen antagits såsom kontraposition, uppsattes, justerades och ansgogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att 1:sta §:n i det af Lag-Utskottet uti Utlåtandet N:o 19 framställda förslag till förordning angående sparbanker skall till Utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—11.

§ 2.

Herr von Sydow: Sedan den första paragrafen blifvit återremitterad, får jag hemställa att detsamma måtte ske äfven med denna paragraf.

§:n återförvisades.

§ 3.

Herr von Sydow: I afseende å denna paragraf har jag samma yrkande att framställa som jag gjort vid § 2, nemligen att den måtte återremitteras.

§:n återförvisades.

§ 4.

Grefve Ehrensvärd: Jag instämmer i yrkandet om återremiss äfven af denna paragraf, men jag har begärt ordet för att få i protokollet antecknad en anhållan, som jag ber att få förena med denna återremiss. Paragrafen innehåller att, när reservfonden öfverstiger tio procent af insatta medel med derå upplupen ränta, öfverskottet må kunna användas för allmännyttigt eller välgörande ändamål. Det är otvifvelaktigt ett berättigadt stadgande i afseende å de flesta sparbanker, men i sparbanker med betydligt ansvarsbelopp, der befolkningen flitigt insätter sina besparingar, växer ansvarssumman så hastigt, att dessa sparbanker aldrig skulle blifva i tillfälle att använda sina besparingar för allmännyttiga ändamål, om de ock vore aldrig så säkra. Detta gäller särdeles för de sparbanker, hvilka blifvit inrättade af större kommuner, såsom t. ex. ett län. I Göteborgs och Bohus läns landstings-sparbanksinrättning äro insatta 1,433,595 R:dr, för hvilket belopp Landstinget är i ansvarighet såsom principal. Reservfonden är likväl icke mera än 6,581 R:dr. Om paragrafen bibehålles oförändrad, så skola principalerna aldrig blifva i tillfälle att af de besparade medlen använda något belopp. Jag skulle därför önska, att med denna paragraf gjordes det tillägg, att stadgandet att reservfonden skall öfverstiga tio procent innan någon del af besparingarne får användas till allmännyttigt eller välgörande ändamål icke skall gälla, derest kommunen står i ansvarighet för medlen.

Herr Stråle: Till hvad den sednaste talaren anför, vill jag lägga ett exempel. Stockholms stads sparbank, som har ett stort antal principaler, befinner sig i en ganska lycklig ekonomisk ställning, ty sparbanken har en reservfond af öfver en half million, af hvars afkastning medel, före sednaste reglementsförändring, åtminstone en gång blifvit använda till ett behjertansvärdt ändamål; men om den föreslagna paragrafen antages, blir Stockholms sparbank, för närvarande bunden endast af sitt reglemente, genom lag förhindrad di-

Den 29 April.

sponera något, ty insättarnes fordringar uppgå till öfver sju millioner. Jag tror att de olika förhållandena i fråga om sättet för utlåning och reservfondens belopp böra tagas i betraktande och får med afseende å Stockholms sparbank tillägga, att denna endast emot realsäkerhet utlånar sina medel.

Herr von Gegerfelt: För mig förefaller det i denna paragraf föreslagna stadgande vara särdeles viktigt och nödvändigt. Frestelsen är ganska stark att tillgodogöra sig af besparingarne för allmännyttigt eller välgörande ändamål och att taga något för nära i detta hänseende. Att den som ligger i stora affärer har en tillgång af tio procent utöfver skulderna, tyckes i allmänhet icke utvisa en alltför lysande ställning och jag tror icke sparbankstillgången böra vara lägre. Kommunernas garanti kan visserligen vara bra, men ändock bättre är att sådan garanti icke behöfver ifrågakomma och detta vinnes genom bibehållande af reservfonden.

Medan jag nu har ordet får jag göra en anmärkning, som egentligen rör en annan paragraf, den nemligen, som handlar om påföljden, i händelse föreskriften i denna paragraf icke iakttages. Den i Kongl. Maj:ts förslag bestämda påföljd är för sträng, men kan i tillämpningen blifva för lindrig. Det stadgas nemligen, att, om direktionen förfar i strid emot den lemnade föreskriften, den skall vara insättaren ansvarig för deras fordringars fullgäldande. Mig synes att någon vidare påföljd icke bör ifrågakomma, än att direktionen skall återbära hvad den obehörigen utanordnat. Det är en påföljd, som alltid är verkställbar. Att deremot ansvara för insättarnes fordringar kan ifrågakomma långt efteråt och måhända först sedan krafvet mot den eller de försumliga är præscriberadt. Jag har endast i förbigående velat nämna detta och yrkar emellertid nu bifall till förevarande fjerde paragraf.

§:n återförvisades.

§ 5.

Herr von Sydow: Jag hemställer om återremitterande af denna paragraf.

Paragrafen återförvisades.

§ 6.

Herr von Sydow: Jemte det jag instämmer i den anmärkning, som blifvit gjord af Herr von Gegerfelt, hemställer jag om återremiss af denna paragraf.

Paragrafen återförvisades.

§§ 7, 8 och 9.

Dessa paragrafer blefvo. uppå yrkanden af Herr von Sydow. till Utskottet återförvisade.

§ 10.

Herr Faxe: Jag tror att det hufvudsakligen är stadgandet i denna paragraf, som afskräcker många från att lemna sitt bifall till ifrågavarande lag; och så som paragrafen blifvit uppställd af Lag-Utskottet under flere kategorier i afseende på rättigheten att använda fonden när en sparbank uppläses, befärrar jag att många tvister och stor osäkerhet skulle uppkomma. Jag skulle väl kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag, men helst biträder jag dock det förslag Herr Kolmodin i sin reservation framställt.

Han har nämligen föreslagit. att paragrafen skulle komma att lyda sålunda:

“När sparbank varder upplöst, skall, i händelse, efter fullgörande af sparbankens alla förbindelser, någon behållning uppstår, denna användas för allmännyttigt eller välgörande ändamål, efter thy Kongl. Maj:t, på hemställan af sparbankens hufvudmän, förordnar.”

“Sker ej sådan hemställan af hufvudmännen inom ett år, efter det sparbank blifvit upplöst; då må vederbörande landsting eller stadsfullmäktige hos Kongl. Maj:t göra framställning om medlens användande för sådant ändamål, som här ofvan sagdt är.”

Hufvudsakliga skillnaden emellan detta och Kongl. Maj:ts förslag är således, att här icke finnes omnämndt att behållningen skall användas till ny sparbanks uppkomst. Det är väl knappast troligt att en ny sparbank genast skulle uppstå på ett ställe, der en redan befärlig upphört; men i alla fall subsummeras ju en sådan inrättning under benämningen “allmännyttigt ändamål”. Det är därför jag yrkar bifall till Herr Kolmodins förslag, men om detta icke antages. anhåller om återremiss.

Grefve Mörner, Oscar: Jag blef ej rätt slug på hvad den siste talaren yrkade, men hvad denna lag angår så, om Herr Kolmodins förslag är af något behof påkalladt, hvilket jag icke kan inse, lärer väl detta komma under bedömande när frågan kommer under förnyad pröfning hos Regeringen. Till att nu antaga en paragraf i lagen, då de öfrige blifvit återremitterade, vore väl onödigt och jag hemställer därför, att äfven denna paragraf måtte återremitteras.

Friherre Nordenfalk: Då jag reserverat mig i samma riktning som Herr Kolmodin, så får jag yrka bifall till hans förslag.

Herr Beckman: Då de anmärkingar som blifvit gjorda mot de föregående paragraferna föranledt till desammas återremitterande, synes det mig vara riktigast, att äfven denna paragraf återremitteras till Utskottet, och vill jag dervid endast hafva nämnt, att jag ser saken

på samma sätt som Herr Kolmodin och derföre inom Utskottet instämt i hans förslag.

§:n återförvisades.

§ 11.

Herr von Sydow: Jag hemställer att denna paragraf måtte, i likhet med hvad som skett med de öfriga, till Utskottet återremitteras.

§:n återförvisades.

§ 12.

Herr von Gegerfelt: Jag får vördsamt yrka återremiss äfven af denna paragraf, men jag kan icke göra detta utan att nedlägga min protest deremot att det blifvit föreslaget fullständig frihet för reservfonds användande under första till och med femte året efter det en förordning utkommit. Detta är en högst vådlig uppfordran till sparbankernas styrelser, att under denna tid använda befintliga reservfonder. Mig synes friheten i detta hänseende åtminstone icke böra sträckas längre än som innefattas i följande mig tillhandakomna och härmedelst i Kammararens protokoll förvarade redaktionsförslag. Är i fråga om "användande af redan stiftad sparbanks reservfond större frihet medgifven genom sparbankens i behörig ordning fastställda reglemente, än medelst det i § 4 här ofvan meddelade stadgande, vare samma stadgande ej i afseende å sådan sparbank tillämpligt förr än fem år efter innevarande års utgång.

§:n återförvisades.

Rubriken och Utskottets hemställan nederst å sidan 11.

Återförvisades, uppå yrkanden af Herr von Sydow.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 2 kap. 11 § Strafflagen.

Upplästes ett af Grefve Mörner, Axel, inlemnadt memorial af följande innehåll:

Härmedelst får jag anhålla om tjänstledighet från riksdagsgörö-målen under tre veckors tid, från och med den 1:sta nästinstundande Maj.

Denna anhållan bifölls.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utskott inkomna Memorial och Utlåtanden, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 7, med förslag till ny Tryckfrihetsförordning;

Stats-Utskottet:

N:o 55, angående Svenska Statens fordran utaf Engelska bolaget The Gellivara company limited;

N:o 56, i anledning af väckt fråga om påbyggnad af flyglarne till riksdagshuset samt verkställande af åtskilliga andra arbeten inom nämnda hus;

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående upplåtande af mark från Carlbergs och Haga kungsgårdar till utvidgning af nya kyrkogården utanför Stockholm;

N:o 58, i anledning af väckta motioner angående skjutsningsbesvärets ordnande m. m.;

N:o 59, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, angående grunderna och sättet för markgångsprisens bestämmande;

N:o 60, i anledning af väckt motion om indragning af förslagsanslaget till teknisk-ekonomisk beskrifning öfver statens jernvägsbyggnader;

N:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående Postverkets utgiftsstater för år 1872;

N:o 62, i anledning af Herr C. W. Sjögréens motion om beviljande af ytterligare understöd för jernvägsanläggningen emellan Nässjö och Oscarshamn;

Särskilda Utskottet:

N:o 2, i anledning af erhållna återremisser i åtskilliga delar af Utskottets i Utlåtandet N:o 1 framställda förslag till lag angående den allmänna värnepligten.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem

O. Brakel.